IZDAJA ZA GORIŠKO IN BENEČIJO

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto VIII. - Štev. 133 (2129) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, sobota 31. maja 1952 Cena 20 lir

ODGOVORNI DRŽAVNIKI V LONDONU IN WASHINGTONU NAJ SE VPRAŠAJO ALI JE PRAVIČNO VSE TISTO, KAR SO POČELI V PRID ITALIJANSKEMU IREDENTIZMU V TRSTU, A NA NEPRECENLJIVO ŠKODO TRŽAŠKEGA — PREDVSEM SLOVENSKEGA — PREBIVALSTVA.

IN SEDAJ?

Takole je pisal 21. avgusta lanskega leta najuglednejši italijanski dnevnik «Corriere della Sera» o oktobrskih volitvah, ki so bile razpisane v coni A in ki so bile — kot se spominjajo naši čitatelji — na De Gasperijev pritisk odložene:

«Po odgovoru generala Wintertona predstavnikom italijanskih strank ne ostane nič drugega kot to, da se bodo volitve vršile, ki pa nimajo samo upravnega pomena, temveč so direktno povezane s tržaško politično situacijo in z mednarodnimi jamstvi».

«Italijanske stranke so leta 1949 dobile 63,71 odst. glasov. Zato bi bilo dovolj, če bi te stranke dobile v oktobru kolikokaj manj glasov, da bi zavezniki lahko — čeprav bi formalno ponovili svojo tristransko izjavo — mogli ustvariti nov dejanski položaj na Svobodnem tržaškem ozemlju in s tem novo orožje, da bi pustili sedanje stanje — status quo — ter s tem vztrajali pri svojem pritisku na Italijo za kompromis s Titom».

«V tem je — je lani poudarjal «Corriere della Sera» — največja nevarnost, z nacionalnega in mednarodnega stališča, prihodnjih tržaških volitev».

Strah pred «največjo nevarnostjo z nacionalnega in mednarodnega stališča» je torej bil tisti vzrok, ki je diktiral De Gasperiju, da je toliko časa vztrajal z zahtevo po odložitvi lanskih jesenskih volitev, dokler jo je tudi dosegel. Strah pa je ležal v tem, da bi tržaški iredentisti dobili «kolikkaj manj od leta 1949, ko so dobili 63,71 odst.». Da se to ne bi zgodilo, je De Gasperi storil vse potrebne ukrepe. Kateri so ti ukrepi, smo bili vsi priča: 1. raztegnitev italijanskega zakona o «apparentamentu»; 2. čakanje, dokler ni tržaška občina izdala dovolj visočem italijanskih državljanov bodisi iz Italije bodisi optantov iz Istre in Reke potrdila o rezidenci (vpisu v seznam stalnega prebivalstva), s čimer so dobili ti novi «Tržačani» volilno pravico in 3. sklep londonskega mešetarjenja, ki naj bi v Trstu ustvarili vtis, da je cona A že vsaj 90 odst. v Italiji, s čimer bi bil izvršen pritisk na volivce, da glasujejo za iredentistične stranke; s tem bi bilo ponovno dokazano, da sta londonska in washingtonska vlada odločno še nadalje na strani iredentistov, kar naj bi tudi vplivalo na tržaške volivce.

Tako kot je pisal takrat «Corriere della Sera», so pisali tudi številni drugi italijanski iredentistični časopisi. Med najglasnejšimi je bil tudi znani tržaški iredentistični prvak in pisatelj Gianni Stuparich, za katerega ne moremo reči, da bi bil slab poznavalec tržaških iredentističnih krogov. On je n. pr. v nekem članku v turinskem časopisu «LA STAMPA» zelo razločno povedal, da je nevarnost, da bodo iredentisti prav gotovo dosegli manjši odstotek glasov kot leta 1949, nadpse upravičena in na široko in dolgo razlagal, kakšna je pravzaprav politična psihološka plat tržaškega Italijana, ki gleda predvsem na gospodarske interese svojega mesta, ne pa na iredentistični sentimentalizem, od katerega smatra, da ima le gospodarsko škodo. Tudi Stuparich je tedaj izrazil bojazen pred posledicami dosege manjšega odstotka glasov. Tudi on je zahteval, naj bi se volitve odložile.

In volitve so bile odložene. Iredentisti so dobili vsa možna jamstva, ki jim jih je ZVU dala po nalogu svojih vlad v Londonu in Washingtonu. Se tedaj so razpisali nove volitve, katerih rezultat imamo le ves teden pred seboj.

Ta rezultat pa je takšen, da se je zgodilo v resnici tisto, česar so se iredentisti najbolj bali: iredentistične stranke so kljub vsemu dosegle manjši odstotek glasov od leta 1949. Zgodilo se je torej tisto, kar so oni pred jesenskimi volitvami označili kot poraz. Zgodilo se je tisto, na kar so naslanjali v prvi vrsti svojo zahtevo glede odložitve in zaradi česar so odložitev tudi dosegli. Iredentisti se spričo vseh mahinacij, predvsem pa spričo sklepov londonskega mešetarjenja tega poraznega rezultata niso nadejali. Zato danes o njem tudi tako trmasto molčijo. Noben njihov časopis ne omenja, da je odstotek iredentističnih glasov manjši in da bi zaradi tega lahko postale tiste težke posledice in nevarnost z nacionalnega in mednarodnega stališča, o kateri je pisal «Corriere della Sera». Nihče več ne omenja, da bi ta manjši odstotek glasov sedaj zavezniki lahko vzeli kot vzrok, da bi ustvarili nov dejanski položaj na Svobodnem tržaškem ozemlju in s tem novo orožje, da bi pustili sedanje stanje» itd. itd.

Toda če so iredentisti takšnega mnenja, potem nismo takšnega mnenja vsi tisti, ki nočemo, da bi Italija še kdaj koli prišla v te kraje in da bi se iredentistične želje izpolnile. In takšnega mnenja, kakršnega so iredentisti, ne bi smela biti tudi ZVU in njene predpostavljene vlade v Londonu in Washingtonu. Te vlade morajo nujno upoštevati ta zmanjšani odstotek iredentističnih glasov, ki je bil dosežen kljub vsej zaščiti, vsem manevrom, vsem londonskim sklepom, pritisku na volivce in kljub vsem volilnim mahinacijam, kljub vsem vlakom iz Italije, kljub protizakonitemu ukazu ZVU o volilnih imenikih in ukazu 219 o pridobivanju rezidence in s tem volilne pravice tistih italijanskih državljanov, ki je v Trstu ne bi smeli nikdar imeti. Vlade v Londonu in Washingtonu naj se torej prepričajo na podlagi vsega tega, da je iredentizem doživel dejanski poraz. Tega ne trdimo mi, to trdijo — črno na belem — pred jesenskimi volitvami natiskane besede v italijanskem iredentističnem časopisju.

O tem pa, kakšen bi bil rezultat, če ne bi bilo vseh diskriminacijskih ukrepov ZVU, če ne bi bilo tistih deset in desettisočev protizakonitih volivcev, če ne bi bilo resnično maksimalne zaščite iredentistov, ki je bila izvršena z vsemi mogočimi sredstvi, ki se lahko zamislijo — o tem pa nočemo niti razpravljati. O tem naj razmislijo odgovorni državniki v Londonu in Washingtonu in naj se vprašajo ali je pravično vse tisto, kar so počeli v prid italijanskemu iredentizmu v Trstu a na neprecenljivo škodo tržaškega — predvsem slovenskega — prebivalstva.

Nam ne ostane drugo, kot to, da postavimo sledeče ironično vprašanje: Menda vendar ne bo ZVU za bodoče volitve — da bi zagotovila zmago italijanskim iredentistom — organizirala sama procesijo vlakov, naložila z njimi po vseh italijanskih mestih «tržaške volivce» in jih pripeljala v Trst ter jim z orožjem prisilila, naj glasujejo za italijanske nacionalistične in fašistične stranke?

Po dosedanjih izkušnjah bi se tudi v tem primeru lahko zgodilo, da bi ti in tako pripeljani volivci nato v zahvalo, obmetavali s kamenjem angleške in ameriške vojake ter da bi pri tem pomagali tudi uredniki tistega tržaškega klerikalnega iredentističnega dnevnika, ki že tri dni pozivajo svoje čitatelje, naj prispevajo za plačanje globe, na katere je vojaško sodišče obsodilo gotobrade fašistične divjake, ki so 20. in 22. marca izkazovali že v naprej hvaležnost za darove prejete iz rok londonskih mešetarjev.

ALEKSANDRIJA, 30. — Danes so se začeli razgovori med egiptovskim zunanjim ministrom Hilali pašo in petimi člani komisije, ki jo je v Kairo poslal voditelj sudanskega gibanja za neodvisnost. Namen teh razgovorov je, kar se tiče egiptovske vlade, prepričati sudanske politične struje, da bi priznale enotnost med Sudanom in Egiptom.

Kominformovske metode rimske vlade

V Rimu so aretirali proti vsem diplomatskim in mednarodnim običajem svetnika poslaništva FLRJ Dušana Fortiča - Jalovo opravičilo predstavnika palače Chigi po izvršeni provokaciji - Rimska vlada se poslužuje tistih sredstev, zaradi katerih je skušala obdolžiti jugoslovansko vlado

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 30. — Predvčerajšnjim zvečer je rimska policija na nezakonit način aretirala svetnika za tisk jugoslovanskega poslaništva v Rimu Dušana Fortiča. Do incidenta je prišlo okrog 20. ure v Ul. Flavia. V trenutku, ko je Dušan Fortič hotel stopiti v avto, ki je bil opremljen z diplomatsko značko, sta pristopila dva policijska agenta, ki sta ga prisilila, da gre z njima na kvesturo, kjer mu je policijski funkcionar na grob način odvzel italijanski prevod govora Edvarda Kardelja o ljudskih odborih.

Policijski agenti in policijski funkcionarji niso spoštovali diplomatske nedotakljivosti, čeprav je Dušan Fortič pokazal svojo diplomatsko legitimacijo. Zaradi tega je odpravnik poslov jugoslovanskega poslaništva v Rimu Dalibor Soldatič obiskal včeraj italijansko zunanje ministrstvo, ter izročil ostro protestno noto. Zastopnik palače Chigi ambasador Stametta, je v imenu svoje vlade «obžaloval neljub incident».

V zvezi s tem incidentom poročajo, da policijski organi v Rimu v zadnjem času pazijo na vsak korak jugoslovanskih funkcionarjev in osebja poslaništva v Rimu in da so pred poslopjem jugoslovanskega poslaništva in vojaškega odposlanstva straže pomnožene. Zadnje dni preden je podpolkovnik Kodrič zapustil Rim, je policija pomnožila straže okrog stavbe. Ob njegovem odhodu iz Rima mu je ves čas sledil policist na motociklu.

V jugoslovanskih uradnih krogih so mnenja, da je postopek italijanskih policistov v Rimu nov poskus za zaostritev odnosov med obema državama ter smatrajo to za grobo kršitev diplomatske nedotakljivosti in mednarodnih običajev. V jugoslovanskih uradnih krogih prav tako smatrajo kot protijugoslovanski akt postopek italijanskega veleposlanika v Washingtonu, ki ni dal dovoljenja ameriški tvrdki «Central West Coul», da zaupa jugoslovanski ladji «Biokovo» prevoz premoga v Italijo. Vsi ti postopki dokazujejo, da italijanska vlada posnema v svoji politiki proti Jugoslaviji kominformovske vlade.

Nocojšnji jugoslovanski tisk objavlja na vidnem mestu poročila o provokacijskem postopku italijanske policije v Rimu. Pod naslovom *«Se eno predrzno izzivanje»* ugotavlja nocojšnja «Borba», da se Rim poslužuje prav tistih kominformovskih sredstev, za katera je v nedavni noti skušal obdolževati Jugoslavijo. To je samo eden — in ne prvi v vrsti — postopkov, ki dokazuje, da namerava palača Chigi nadaljevati z nesrečno politiko zaostritve odnosov z Jugoslavijo, kajti vsi dosedanji postopki od demonstrativne geste italijanskega poslanika v Beogradu, ki ni hotel prisostvovati prvomajski proslavi, pa do napada na svetnika Fortiča, dokazujejo, da želi Rim ustvariti nenormalen položaj med Jugoslavijo in Italijo».

«V Rimu so se lotili moskovskih metod — zaključuje «Borba» — namesto, da bi za enkrat uvideli realnost dejstev, da s svojo sovražno politiko do Jugoslavije ne bodo koristili niti Evropi niti Italiji».

B. B.

Schumanove izjave o dogovorih z Nemčijo

PARIZ, 29. — Francoski zunanji minister Schuman je na današnji tiskovni konferenci izjavil, da pomeni zadnja sovjetska nota o Nemčiji korak nazaj in da je se bolj otežkočila pogajanja. Dodal je, da pomeni stališče, ki so ga Rusi zavzeli, temeljito spremembo strategije in da bo zaradi tega teže doseči sporazum o mirovni pogodbi in o nemških volitvah.

Schuman je tudi izjavil, da so Rusi najprej hoteli «svobodne volitve», nato združitev obeh delov Nemčije in končno sodelovanje enotne nemške vlade pri mirovni pogodbi. Sedaj pa se je ta vrstni red spremenil, tako da hočejo začeti pri takojšnjih pogajanjih za mirovno pogodbo in končati pri združitvi Nemčije.

Glavne točke, o katerih je Schuman govoril, so sledeče:

1. pogodbeni dogovori niso mirovna pogodba, ker te ne bi bilo mogoče skleniti, ne da bi prišlo do prekinitve odnosov med Sovjetsko zvezo in Zahodom;

2. zahodne okupacijske sile obdržijo v Nemčiji pravice, ki niso bile dovoljene Nemčiji, pač pa jih te sile obdržijo. S tem se je Schuman skliceval na komentarje francoskega tiska, čeg da je Francija popustila pri pogajanjih v Bonnu;

3. ratifikacija bonnske pogodbe ne zapira poti za združitev Nemčije, ker so v tem dogovoru posebne določbe za primer, da pride do združitve Nemčije, ali pa da se ustvari evropska federacija ali pa se podpiše nemška mirovna pogodba;

4. bodoči položaj Posarja v evropski vojski in v okviru pogodbenih dogovorov ni še določen in se lahko reši samo s privoljenjem posarske vlade, v kolikor se to lahko zgodi pred ratifikacijo ene od ostalih pogodb;

5. francoske čete v Berlinu ne bodo sestavni del evropske vojske; francoski vojaki pa bodo ohranili svoj «položaj okupacijskih čet» v ostalih delih Nemčije, dokler ne bo evropska obrambna skupnost začela povsem delovati;

6. samo najvažnejši od bonnskih dogovorov bo predloženi posameznim parlamentom v potrditev, ker so manjši dogovori odvisni od glavnih dogovorov, in jih bo laže spremeniti, če ne bodo predloženi v potrditev;

7. ni bilo nobene obljube in nobenega formalnega sporazuma med pogajanjih treh zunanjih ministrov, čeprav bo Francija ostala v tesnem stiku z ostalima dvema silama glede vprašanj Indokine, Severne Afrike in ameriških naročil v Franciji;

8. Francija ni zavzela nobenega stališča o nemških vzhodnih mejah, t. j. ni jim oporekala in tudi jih ni odobrila, ker to vprašanje ni bilo še rešeno.

PO ZADNJIH KOMINFORMISTIČNIH DEMONSTRACIJAH V FRANCIJI

SODNI POSTOPEK PROTI 162 OSEBAM obtoženim atentata na državno varnost

Duclos premeščen v zapore Santé - Novi spopadi med demonstranti in policijo - Izjave notranjega ministra

PARIZ, 30. — Francoska vlada je danes podvzela nove izredne ukrepe proti kominformističnim demonstracijam v vsej Franciji, o katerih izjavljajo vladni krogi, da so «prava zarota proti varnosti države».

Notranji minister Brune je danes zjutraj govoril po radiu in je izjavil, da so bile demonstracije, ki so bile organizirane «s pretvezo protestiranja proti prihodu poveljnika zavezniških čet, in ki jih je vlada prepovedala iz varnostnih razlogov, namenoma spremenjene v pravcato vstajo». Dalje je Brune izjavil, da so bili demonstranti dobro organizirani in združeni v prave napadalne skupine, kar je dokaz, da je šlo za pravo zaroto proti varnosti države.

Minister je dodal, da bi bil Duclos kot poslanec lahko v parlamentu obrazložil zahteve in proteste svoje stranke, a da «si je rajši izbral upor in se postavil proti demokraciji». Na koncu je minister poudaril, da je vlada odločena z vsemi sredstvi obdržati red in strogo nastopiti proti demonstrantom.

Danes so trije preiskovalni sodniki dobili nalog, da vodijo preiskavo proti 162 osebam, med katerimi je tudi kominformistični voditelj Duclos, ki so aretirane pod obtožbo, da so izvršile napad na državno varnost. Drugih 562 oseb, ki so jih aretirali med demonstracijami v Parizu, so izpustili na svobodo. Preiskovalni sodnik Jacquinot je danes glavnemu uredniku kominformističnega lista «Humanité» Stilu, ki je zaprt v zaporih Santé, sporočil, da je obtožen tudi napada na državno varnost razen pozivanja na nasilje. Znano je, da so Stila aretirali pred dnevi zaradi članka v listu «Humanité», v katerem je list pozival na demonstracije ob priliki prihoda generala Ridgwaya v Pariz.

Predstavnik notranjega ministrstva je izjavil, da bodo 31 tujcev, ki jih je policija pridržala, izgnali iz Francije.

Danes zjutraj so zaplenili liste «L'Echo du centre» in «La Marsellaise du Berry», ki sta objavila poziv Splošne zveze dela in kominformistične partije delavstvu, naj stavka in priredi demonstracije. «Humanité» pa je po dveh dneh zopet izšel. V Grenoblu so policijske in orožniške sile preteklo noč obkolile poslopje, kjer je tiskarna kominformističnega lista «Les Allobroges», in so zaplenili prve izdaje lista, ki je zahteval takojšnjo izpustitev Duclosa. Dovolili so poznejše izdaje brez omenjenega članka.

Glede včerajšnje demonstracij poročajo, da so ponekod delavci zapustili delo. Tu pa tam je prišlo tudi do spopadov s policijo. V Brestu so aretirali tri ženske, ki so bile v skupini 20 oseb, ki so odstranile ameriško zastavo s spomenika posvečenega ameriškim padlim vojakom in jo zamenjale s francosko.

Nocoj je Splošna zveza dela znova pozvala delavce, naj «zaustavijo zaroto vojne in revščine Pinayeve vlade».

Za danes popoldne so predvidevali v Marseillu demonstracije in zato je policija razvrstila močne oddelke po posameznih predelih mesta. V Montpellieru pa je prišlo do spopada med demonstranti in policijo. Bili so ranjeni štirje policijski agenti.

V Toulouse so danes aretirali 46 oseb zaradi demonstracij. Med demonstracijami je prišlo do hudega spopada med policijo in demonstranti, pri čemer je bilo več ranjenih. Demonstracije so bile tudi v drugih krajih. V Tarbesu je policija uporabila solzilne bombe, da razžene demonstrante.

Medtem javljajo, da so Duclosa premestili v zapor Santé, kjer bodo z njim ravnali kot s političnim zapornikom. Popoldne se je Duclos dve uri razgovarjal s svojima advokatoma. Zjutraj je policija izvršila na Duclosovem stanovanju preiskavo, katere izid pa ni bil objavljen. Duclosova zagovornika Willard in Nordman sta predsedniku pariškega priziva nega sodišča izročila Duclosov protest, v katerem ta zatrjuje, da je njegova aretacija protiustavna, ker uživa on parlamentarno nedotakljivost. V svojem protestu pobija nato Duclos trditve notranjega ministra v zvezi z njegovo aretacijo ter na koncu obtožuje policijskega komisarja, državnega pravdnika in preiskovalnega sodnika, da so krivi zločina, ki ga predvideva člen 131 kazenskega zakonika. Na koncu pravi Duclos, da protestira proti omenjenim trem in da se prijavlja kot civilna stranka.

Zaradi aretacije francoskega kominformističnega voditelja Duclosa so začele ostale kominformistične partije protestirati in njihova glasila objavljajo ostre članke proti francoski vladi in proti generalu Ridgwayu.

Kakor v Italiji tako tudi v Franciji postaja kominformistična stranka žrtev svoje lastne politike. Danes organizira demonstracije proti onim obrambnim ukrepom, ki se izvajajo prav zaradi sovjetske napadalne in ekspanzionistične politike.

Kominformistične partije v Italiji, Franciji in drugod se ne ozirajo na interese svoje lastne države in delovnega ljudstva ter slepo izvajajo navodila moskovskih ekspanzionistov, ki hujskajo na novo vojno.

PARIZ, 30. — Sinoči je prišel v Pariz francoski rezident v Tuniziji Jean De Hauteclocque.

V Tuniziji je danes zjutraj eksplodirala bomba v Djemalu blizu Souxe na oknu hiše nekega ministra. Ni bilo žrtev.

Nakazila MSA evropskim državam

WASHINGTON, 30. — Z zadnjimi nakazili ameriške uprave za medsebojno varnost je bilo odobreno šest evropskim državam, med katerimi je tudi Jugoslavija, da potrošnjo za razne nakupe v Združenih državah 11.878.000 dolarjev. Največji znesek je odobren Norveški, to je 7 milijonov za nakup petrolejskih izdelkov; Francija bo lahko nakupila stavbnega materiala in rudarske ter prevozne opreme za 1,035.000 dolarjev; razni zneski so pa odobreni Jugoslaviji Danski, Nizozemski, Grčiji in francoski Severni Afriki.

Poleg tega bodo Združene države v okviru MSA dobavile Veliki Britaniji stroje v vrednosti 2 milijonov dolarjev; ti stroji so namenjeni dvema velikima tovarnama za izdelavo letalskih motorjev, s čemur se bo produkcija teh dveh tovarn povečala za 50 odst. Velika Britanija bo s to dobavo lahko letno izdelala letalskih motorjev na reakcijski pogon v skupni vrednosti 60 milijonov dolarjev.

Achesonov povratek v Washington

WASHINGTON, 29. — Ameriški državni tajnik Dean Acheson se je danes vrnil iz Evrope. Na letališču ga je sprejel predsednik Truman, ki mu je med drugim dejal: «Veliko ste prispevali k miru v svetu.»

Acheson je v odgovoru izjavil, da dogovori, podpisani z Zahodno Nemčijo «pomenijo zelo mnogo» za ZDA in za mir v svetu. Acheson je izjavil, da je bilo potovanje v Evropi utrudljivo, da pa se mu zdi, da je bilo koristno in da je imelo uspeh. Pripomnil je, da upa, da bo v kratkem poročal o nadaljnjem napredku v zvezi s podpisanimi dogovori.

V ponedeljek bo Acheson poročal mešanemu zunanjepolitičnemu odboru.

ŽENEVA, 30 — V Washingtonu se bodo 10. junija sestali delegati 19 držav, ki so člani odbora za preseljevanje. Ta odbor si je zadal nalogo prispevati k rešitvi vprašanja preobljudenosti v Evropi.

Fašistični škof Santin grozi duhovnikom Istrskega okrožja

Prepovedal jim je dajati kakršne koli izjave o resničnem stanju v župnijah cone B pod pretnjo najstrožjih kazni - Članstvo SIAU zahteva prekinitev stika istrskih duhovnikov s fašističnim škofom v Trstu - Cerkev naj služi zgolj verskim namenom!

KOPER, 29. — V koprskem okraju je bilo zadnje dni več zborovanj članov Slovansko-italijanske antifašistične unije, na katerih so razpravljali o sovražnem delovanju fašističnega škofa Santina proti našemu ljudstvu. Prebivalstvo vasi Sv. Peter je sprejelo resolucijo, v kateri se ugotavlja Santinovo sovražno delovanje tako za časa fašizma kakor tudi danes. V resoluciji se zahteva, da tamkajšnji župnik prekine stike s fašističnim škofom Santinom. Na sestanku je bila -določena delegacija, ki je to resolucijo izročila župniku Peganu. Delegaciji je župnik Pegan izjavil:

«Z resolucijo se popolnoma strinjam, ker je Santinovo izvenversko delovanje fašistično».

Na vprašanje, kaj misli o Santinovi brzojavki ameriškemu kardinalu Spellmanu, je župnik Pegan odgovoril:

«Santin tega ne bi smel storiti, ker je laž, da pri nas in v Jugoslaviji preganjajo vero».

Župnik Pegan je v razgovoru z delegacijo SIAU omenil, da je škof Santin na zadnji konferenci z duhovniki Istrskega okrožja prepovedal dajati duhovnikom tega okrožja kakršne koli uradne ali neuradne izjave o resničnem stanju v njihovem območju. Za prekrške je zagrozil z najstrožjimi kaznimi.

Z včerajšnjega sestanka četrte baze SIAU so poslali pismo člani SIAU koprskemu župniku don Bruniju. V pismu se zahteva prekinitev zvez koprskega župnika s fašističnim škofom Santinom. Se posebej pa se poudarja v resoluciji, naj cerkev služi le verskim namenom.

Podobno pismo so poslali člani SIAU tamkajšnjemu župniku. Stevilna pisma so poslali krajevnim župnijam člani sindikatov in SIAU iz Izole in drugih krajev koprskega okraja.

Zahodni protest izročen generalu Čujkovu

BERLIN, 30. — Policija sovjetskega področja je do sedaj blokirala 137 od 255 cest, ki peljejo iz zahodnega Berlina. Nekateri predeli so že popolnoma blokirani, tako da ni nobenega prostega prehoda za Vzhodno Nemčijo. Policija zahodnega Berlina računa, da bodo do jutri opolnoči vse izhodne točke zaprte ali pa bodo na njih postavljeni cestni bloki. Ob tej uri bo meja med Vzhodno in Zahodno Nemčijo, ki je dolga tisoč kilometrov, zaprta za vse Nemce, ki so jo prej lahko prekoračil z dovoljenjem, ki so ga izdajale okupacijske oblasti. Prebivalci Zahodne Nemčije in zahodnega Berlina, ki živijo na sovjetskem področju, so dobili ukaz, naj v teku sobote zapustijo vzhodno ozemlje.

Z druge strani so oblasti Vzhodne Nemčije predlagale zahodnim oblastem, naj bi zopet vzpostavili 70 od 2.000 telefonskih zvez med obema deloma Nemčije, ki so bile prekinjene 27. maja. Ta ponudba pa je bila zavrnjena, ker se bojijo, da imajo sovjetske oblasti namen prestreči vse telefonske razgovore.

Prav tako javljajo, da se je število sovjetskih čet na področju Berlina pred kratkim povečalo in da izvajajo te čete širokopotezne manevre ob meji zahodnega Berlina.

Vzhodna policija je tudi včeraj nadaljevala s kopanjem jarkov in postavljanjem ovir ob meji med sovjetskim področjem in zahodnim Berlinom. Cesto med britanskim sektorjem in sovjetskim področjem so zaprli z bodečo žico in z dva metra globokim jarkom. Prav tako so skopali jarke in postavili barikade z drevesnimi hlodi na cesti ob britanskem in ameriškem sektorju.

Danes zjutraj so bili odprti za promet med obema področjema samo še štiri železniški in štiri cestni prehodi.

Ob meji med Vzhodno Nemčijo in Severno Bavarsko je vzhodnonemška policija postavila vrsto pregrad, na katerih so velike table, ki opozarjajo prebivalstvo, da bodo streljali na vsakogar, ki bo prišel na prepovedano področje. Nadaljuje se tudi izseljevanje prebivalstva iz vasi na ozemlju vzhodno od demarkacijske črte.

Danes popoldne je prišlo do incidenta v Berlinu na meji med vzhodnim in ameriškim sektorjem, ko je pet članov vzhodnonemške policije prišlo na zahodno ozemlje in so streljali v zrak, da bi preprečili nekaterim ameriškim filmskim operaterjem filmanje pregrad.

Promet ob berlinski cesti je danes normalen, izvzemši za angleške in ameriške patrulje, ki so jim sovjetske oblasti zabranile prehod.

Ministrski podpredsednik Vzhodne Nemčije Walter Ulbricht je včeraj govoril na neki manifestaciji «za obrambo nemške demokratične republike», kjer so oddelki policije izročili nemeški mladini sto pušk. Ulbricht je izjavil, da podpis pogodbe v Bonnu «nima nobene veljave, ker se je izvršil v obliki državnega udara z namenom, da se pripravi nova vojna». Dejal je dalje: «Po podpisu splošne vojne pogodbe s strani Adenauerjeve vlade je jasno, da je mogoče mirovno pogodbo in nemško enotnost doseči, samo če bo naše ljudstvo šlo po svoji poti in postalo gospodar svoje usode. Potrebno je torej, da prebivalstvo Zahodne Nemčije strmoglavi Adenauerjevo vlado».

Ameriške, britanske in francoske oblasti v Berlinu so po nalogu visoke zavezniške komisije v Bonnu poslale danes generalu Čujkovu noto, s katero protestirajo, ker so sovjetske oblasti prepovedale prehod angleškim in ameriškim policijskim patruljam na cesti Berlin-Helmstedt in ker so vzhodnonemške oblasti zaprle poti, ki vežejo zahodni Berlin z Vzhodno Nemčijo.

Nota omenja tudi prepovedano področje, ki so ga vzhodne oblasti določile ob demarkacijski črti, ter odločno protestira proti tem ukrepom, ki so v nasprotju z interesi prebivalstva in ki prav gotovo ne omogočajo zopetne združitve Nemčije, ter so tudi v nasprotju z dogovori, sklenjenimi med zasedbenimi silami. Nota zahteva ukinitev vseh omejitvenih ukrepov.

Medtem je zahodnonemška vlada odobrila odlok, s katerim se splošni dogovori in pogodba o evropski obrambni skupnosti pošlje parlamentu v potrditev. Vlada upa, da bo dosegla ratifikacijo še pred poletnimi počitnicami parlamenta, ki se začnejo julija.

Iz Washingtona javljajo, da bo Truman predložil splošne dogovore z Nemčijo senatu v potrditev prihodnji teden. Predložil jih bo v obliki spremljevalnega predloga k atlantskemu paktu, ki razširja na Zahodno Nemčijo jamstva tega pakta.

ANA PAUKER v hišnem zaporu?

Začetek čistk v bolgarskih oblastvenih organih

BEOGRAD, 30. — Potrjujejo se vesti, da v novo tajništvo romunske kominformistične partije ni več izvoljena Ana Pauker kakor tudi bivši minister financ Vasil Luca in Tahari Georgescu. Ana Pauker je po drugih vesteh sedaj v hišnem zaporu. Njeno odstranitev iz politbiroja in iz tajništva partije pa je potrdil tudi bukareštanski radio.

V novo tajništvo centralnega komiteja so izbrani samo tisti člani stranke, ki so bili za časa vojne v Romuniji. Med njimi je tudi Georgij Dej.

V političnih krogih v Beogradu poudarjajo, da je prišlo do spremembe verjetno zato, ker to želijo sovjeti, kajti dosedanji člani vodstva romunske delavske stranke so se preveč kompromitirali pred romunskim narodom kot sovjetski agenti in zaradi tega izgubili popularnost med romunskimi delavskimi množicami.

Po vesteh, ki prihajajo iz Bolgarije se je tudi v Bolgariji začelo čiščenje «sovražnih elementov» iz bolgarskih oblastvenih ustanov.

DUNAJ, 30. — Praški radio javlja, da je Gottwald odstavil ministrskega podpredsednika in načelnika departmana za fizkulturo Jana Sevčika. Druge podrobnosti niso znane.

V torek glasovanje o zaupnici Pinayu

PARIZ, 29. — Ministrski predsednik Pinay je danes v narodni skupščini postavil vprašanje zaupnice v zvezi z načrtom o premični lestvici za mezde.

Skupščina je na jutranji seji sprejela kompromis, ki ga je predlagala vlada kot podlago za razpravljanje in je nato zadevo predala finančni komisiji; ta je vnesla v načrt nekatere spremembe. Na popoldanski seji skupščine je Pinay izjavil, da predstavlja novi načrt največje koncesije, na katere vlada lahko pristane. Zato vlada sprejme ta načrt in postavlja za njegovo izglasovanje vprašanje zaupnice. Skupščina bo o zaupnici glasovala v torek popoldne.

Gunnar Myrdal o trgovini v Evropi

NEW YORK, 30. — Ob priliki kosila, ki ga je priredilo v New Yorku društvo tujega tiska, je tajnik gospodarske komisije za Evropo Gunnar Myrdal obrazložil delo komisije in obžaloval odsotnost predstavnikov Vzhodne Evrope, zlasti Sovjetske zveze. Poudaril je, da se vzhodne države zelo zanimajo za statistike in publikacije gospodarske komisije, čeprav ne dobavljajo podatkov temu organizmu. Izrazil je nato upanje, da se bo v drugem tednu septembra komisija lahko sestala in bo razpravljala o trgovinskih izmenjavah med evropskimi vzhodnimi in zahodnimi državami.

WASHINGTON, 30. — Potrjuje se, da bo sovjetski poslanik v ZDA Panjuškin odpotoval v Moskvo v začetku junija. Predvidevajo, da se bo po svojih počitnicah vrnil v Washington.

Naj «Delo» in «Il Lavoratore» zanikata!

A TRIESTE

Elezioni provinciali: DC 58717 (nuovo); DC 9181; BDP 407; PRI 8.397; PS della Venezia Giulia 10.412; PLI 5.740; Fronte Monarchico Qualunq. 1.563; MSI 20.516; PNM 2.904; PSI 2.781; PC del T.L.T. 33.126; Movimento autonomista Giuliano 1.211. Totale partiti nazionali italiani 145.367; Fronte dell'Indipendenza 22.516; Blocco triestino 4.493; Lista naz. slava (Slavi cattolici) 3.559; Fronte popolare italo-slavo 4.914. Totale indipendentisti 35.482.

To je fotografija poročila neapeljskega dnevnika «ROMA» od 27. maja t. l. o izidih tržaških občinskih volitev.

Kakor vidimo je tudi ta dnevnik eden izmed neštetih italijanskih časopisov, ki prišteva glasove oddane za Vidalijevo kominformistično agenturo v Trstu med tiste glasove, ki so bili oddani za «italijanske nacionalistične stranke», čeprav sta «DELO» in «LAVORATORE» v vsej volilni kampanji z velikimi črkami objavila volilni program, v katerem je bilo napisano, da je Vidalijeva kominformistična stranka «edina stranka, ki se bori za dokončno ustanovitev STO» itd. itd.

Druga fotografija, ki jo zgoraj objavljamo pa je fotografija poročila, ki ga je o tržaških volitvah objavil rimski dnevnik «IL MESSAGGERO DI ROMA» od 27. maja t. l. Tudi iz tega poročila je dovolj jasno, da tudi ta časopis prišteva glasove, ki so jih Tržačani oddali za Vidalijevo kominformovsko agenturo, med glasove oddane za iredentistične italijanske stranke.

Doslej ni noben kominformovski časopis ich trditev pobijal in jih ni niti poskušal pobijati. Zato se vsi tisti, ki so v dobri veri, da je program glede ustanovitve STO iskren, vprašujejo zakaj «DELO» in «IL LAVORATORE» ne zanikata pisanja omenjenih italijanskih časopisov?

Vprašujejo se tudi zakaj «DELO» in «IL LAVORATORE» še vedno nista zanikala in protestirala proti trditvam kominformovskega prvaka in senatorja Ottavia Pastora, ki je v eni izmed zadnjih številk «VIE NUOVE» zapisal, da je rimski zunanji minister storil prav, da je ravnal tako kot pišejo še sedaj vsi italijanski časopisi, da je namreč treba kominformovske glasove v Trstu prišteti k iredentističnim italijanskim glasovom.

Doslej so Pastorejeve trditve zanikali samo kominformovski govorniki na volilnih zborovanjih. Toda tega niso tudi zapisali, ker se zavedajo, da latinski pregovor pravi: «VERBA VOLANT — SCRIPTA MANENT!», kar pomeni, da tisto, kar je zapisano ostane, tisto pa, kar je povedano samo z besedo — odleti! Kominformovski glavarji v Trstu mislijo namreč, da bodo — kadar jim je to narekovala potreba tisto, kar so govorili, danes ali jutri enostavno zanikali.

In tutto i partiti italiani (anche i comunisti sono contro Tito) raccolgono finora 126.319 voti. Se si tolgono le sinistre restano ancora 96.799 voti ai partiti nazionali.

Il Fronte indipendentista ha avuto finora 19.442 voti, il Blocco di Trieste 3.931; la lista nazionale slovena 2.892 voti; in tutto 26.265 voti. Il fronte popolare italo-sloveno 3.646 voti.

A Muggia, centro operaio notoriamente di estrema sinistra si sono avuti: P.C. 4695, D.C. 1705 P.R.I. 387; P.S. 768 Indipendentisti sloveni appena 502.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

Danes, sobota 31. maja
Angela, Bojslav
Sonce vzide ob 4.19, zastone ob 19.46. Dolžina dneva 15.27. Luna vzide ob 11.17, zatone ob 0.23.
Jutri, nedelja 1. junija
Fortunat, Radovan

Spojitev goriške in videmske pokrajine je v interesu slovenskih narodnih pravic

Z združitvijo vseh Slovencev v isti pokrajini, ne bi mogli odrekati beneškim Slovencem najosnovnejših nacionalnih zahtev

GORICA, 30. — Propadanje goriškega gospodarstva in stalno naraščanje števila brezposelnih v goriški pokrajini, ki je preseglo 10 odstotkov prebivalstva, je porodilo misel na spojitev goriške pokrajine z videmsko in premestitev goriškega pokrajinskega središča v Videm. Posledice te upravne spremembe smo že v včerajšnji številki osvetlili z različnih strani in poudarili, da bi z odstranitvijo velikega števila uradnikov odstranili deficit v pokrajini.

Spojitev goriške pokrajine z videmsko pa bi prinesla še marsikatere druge olajšave.

Člen 116 italijanske ustave govori o krajevnih avtonomijah in pravi, da bodo priznali Siciliji, Sardiniji, Južnemu Tirolu, Furlaniji - Julijski krajini in dolini Aosta avtonomije s posebnimi statuti, ki jih bodo odobrili z ustavodajnimi zakoni.

V tem členu je torej jasno rečeno, da pripada Furlaniji in preostalemu delu Julijske krajine, ki je še ostal pod Italijo in ki je praktično Goriška, avtonomija iz posebnih razlogov glede narodnostnega sestava tukajšnjega prebivalstva. Znano je, da prebivalstvo Furlanije in Goriške ni italijansko, ampak furlansko in slovensko in da je italijanski del prebivalstva omejen samo na upravno osebje pri organih oblasti v strogem mestnem središču v Gorici in v Vidmu, katerega število je v manjšini.

Furlansko in slovensko prebivalstvo ima torej z ustavo priznano avtonomijo; ima z ustavo priznane možnosti do uveljavljenja posebnega statuta, ker ima različne pogoje življenja in razvoja kakor italijansko ljudstvo.

Uvedba avtonomije, ki se bo morala slej ali prej uresničiti, ni torej v nobenem nasprotju s predlogi o spojitvi goriške in videmske pokrajine v novo upravno enoto. Mnenja smo, da bi bil tak korak še celo koristen, ker bi združil Slovence goriške in videmske pokrajine v eni sami pokrajini, ki bi bila istovetna z ozemljem, kjer bodo morali uvesti avtonomno oblast.

Za čisto slovenske potrebe bi taka upravna razdelitev v pogojih avtonomije pomenila korak dalje. Slovenci v Benečiji in na Goriškem bi bili enotni v eni pokrajini, kjer bi ne smeli uporabljati dvojne mere do ljudi iste narodnosti. Beneški Slovenci bi morali biti glede dolžnosti in pravic pred zakonom izenačeni in bi se ne smele nadaljevati tiste osnovne krivice, ki jih še vedno dela videmska pokrajina in prefektura s 60.000 Slovenci v Benečiji.

Ako pregledamo stvarne možnosti za izvedbo te izpremembe, moramo ugotoviti, da so za to dani vsi pogoji. Vsak izgovor, da je za pomanjkanje uvedbe avtonomije v Furlaniji in delu prejšnje Julijske krajine kriva Jugoslavija, ker ne priznava Italijanom v Jugoslaviji narodnostnih pravic, je privlečen za lase in se za njim dejansko skrivajo le resni nameni italijanske vlade, da Furlanom predvsem pa Slovencem v Italiji na splošno ne omogoči pravilnega narodnostnega, gospodarskega in kulturnega razvoja.

Če je treba z jugoslovanske strani napraviti korake za zaščito italijanske manjšine v Jugoslaviji, potem je to bilo storjeno že z nastankom nove socialistične Jugoslavije, ki že zaradi družbene strukture ne more biti drugače kot država enakopravnih narodov, ker bi bil sicer njen obstoj nemogoč.

Podobni koraki pa niso bili storjeni v Italiji in zdi se, da jih tudi ne bodo napravili, dokler bo na oblasti reakcionarna buržoazija, ki tlači svoj in druge narode.

Vendar Slovenci ne bomo odstopili od pravic, ki nam jih priznavajo v ustavi in zato znova terjamo od italijanskih oblasti, naj dajo Slovencem v Italiji avtonomijo, kar bo nedvomno korak dalje pri odstranjevanju zaprek, ki jih italijanska vlada postavlja pri reševanju obstoječih vprašanj z Jugoslavije.

Priprave za razstavo furlanskih vin v Čedadu

Te dni se končujejo pripravljalna dela za veliko razstavo furlanskih tipičnih vin. Razstava bo trajala od 31. maja do 2. junija.

Pripravljalni odbor je določil, da mora razstava pridobiti na važnosti in razširiti svoje področje, tako da bo presegla izključno krajevni okvir. Razstavi hočejo namreč dati večji pomen, kakor ga imajo običajni in pogosti prazniki vina, ki jih praznujejo v skoraj vseh središčih tega področja. Razširitev pomena pa ne bi smela prejudicirati glavne značilnosti te razstave. Nasprotno, s pomočjo te razstave naj bi opravili selekcijo in tako prikazali dobro kakovost teh vin, kar bi pomenilo razne gospodarske ugodnosti. Zato je pripravljalni odbor poskrbel za čim večjo propagando v vsej Furlaniji, v goriški pokrajini in v Trstu, da bi se čim bolj povečalo število razstavljalcev.

Se prav posebno skrb so posvetili razdelitvi kioskov, napeljavi razsvetljave in organizaciji razstave kmetijskih strojev. Končno so poskrbeli tudi za parkiranje avtomobilov obiskovalcev razstave.

Poleg te razstave bo v Čedadu tudi folkloristično nastop. Udeležila se ga bo folkloristična skupina iz Vidma, ki jo bo vodil učitelj folklornih plesov in petja Garzoni. Ta skupina bo oblečena v značilne furlanske noše, bo izvajala razne plese in pela furlanske narodne pesmi. Končno bo služila kot atrakcija velika loterija, za katero že dolgo časa nabirajo nagrade.

Pogled na Doberdob

Razprava pred vojaškim sodiščem poučna za beneške «trikoloriste»

Ona «slavna in zbrana» skupina bivših oficirjev, ki je znana po svojem prenapetem nacionalizmu in ki jo pri nas običajno imenujemo «banda tricolore», bi morala malce razmišljati o razpravi na vojaškem sodišču v Torinu. Na tem sodišču se namreč pet oficirjev zagovarja pred obtožbo, da so zbežali pred sovražnikom. Med temi petimi oficirji je tudi kapetan iz Cedada Morda bi ta proces tudi služil k pobijanju onega pretiranega militarističnega in nacionalističnega duha, ki se je razvil pri nas po letu 1945.

Ne glede na morebitno sodbo vojaškega sodišča v Torinu je že važno dejstvo, da je lahko prišlo do take obtožbe. Dogodki naj bi se razvijali približno takole:

Skupina petih oficirjev alpincev, med katerimi je tudi kapetan Carlo Brunello iz Cedada, se je morala predstaviti, seveda v prostosti, pred vojaškim sodiščem v Torinu pod obtožbo bega pred sovražnikom. Ta dogodek se povezuje z dramatičnimi dogodki leta 1942 na ruski fronti pri Kantemirovki. Tedaj so sovjetski vojaki in partizani od vseh strani obkolili italijansko vojsko na tem sektorju in ta vojska je bila v obupnem položaju. Zaradi tega bi vsak poskus odpora pomenil popoln pokol vseh vojakov.

Skupno s kapetanom Brunellom so prišli pred vojaško sodišče tudi polkovnik v pokoju Felice Varetto iz Torina, ki je bil svojčas poveljnik vojaškega okrožja v Milanu rezervni poročnik Ferruccio Carmagnain iz Verone in rezervni kapetan alpincev Luigi Romiti. Vsem tem očita oztožnica, da so zapustili svoje borbeno mesto, ko se je prikazalo nekaj ruskih tankov, ki so že začeli obkoljevalno akcijo okoli središča, kateremu so poveljevali obtoženci.

Z drugimi besedami povedano, so sovjetski vojaki prebili fronto in napredovali z uporabo ogromnih sredstev, katerim se Italijani, ki so bili slabo oboroženi in ki jim je manjkala municija, niso mogli na noben način upirati. Otoženci so pripovedovali tragične okoliščine, v katere so bili povlečeni, ter so odbili obtožbo strahopetnosti. Njihov patriotizem, ki ga dokazuje tudi večje število prostovoljnih in zelo nevarnih akcij je izven vsakega dvoma. Oni naj bi napravili svojo dolžnost do konca.

Dogodek pri Kantemirovki se lahko pojasni. V ta kraj se je stekalo na tisoče vojakov iz prve črte, ki je bila razbita, in ti vojaki so bili polni panike. Nenadoma so zagledali velike ruske tanke. Znano je, s kakšnimi tanki je šel omenjeni italijanski polk v vojno proti Rusiji. Panika se je takoj razširila. Po ulicah v Kantemirovki so napadali od zadaj tudi ruski partizani in tako presenetili italijanske vojake, ki niso mogli organizirati odpora. Medtem so se uprli tudi vojni ujetniki, ki so jih italijanski vojaki stražili. Ti ujetniki so preplavili skladišča in jih uničili.

Obtožencem tudi očitajo, da so zakrivili izgubo opreme in orožja, ki ga je imel njihov oddelek. Toda poveljstvo je bilo na begu, zapustilo je vse in zaman bi bilo dajati ukaze vojakom, ki niso mislili na drugega kot na to, kako bi ušli smrti ali ujetništvu.

Tako so se, na kratko povedano, branili obtoženci. Razprava je le majhen odsev velike drame, ki jo je doživela italijanska vojska v Rusiji. Kakšno naj bi bilo torej ravnanje te skupine oficirjev v takih pogojih? Na to vprašanje bo odgovorila razsodba vojaškega sodišča v Torinu.

Ne glede na to razsodbo si lahko naši «trikoloristi» osvežijo spomin na te dogodke, saj so zelo poučni. Prav sedaj, ko v Italiji razni fašisti in prenapeti nacionalisti govore o nekakem povračilu in o pohodih na Trst, Istro in Dalmacijo, bi jim malce razmišljanja o usodi italijanske vojske v Rusiji ne škodovalo. Pa kaj bi hodili iskat zgledov tako daleč? Naši šovinisti in brezposelni bivši oficirji naj se spomnijo le na to, kako je italijanska vojska osramočena in potolčena bežala septembra 1943 iz Jugoslavije, kjer si je polomila zobe. Če bi naši trikoloristi le malce pomislili na to, tedaj bi jim kmalu minila vsa njihova bojevitost.

KRATKE VESTI iz beneških vasi

Št. Peter Slovenov

V naši vasi so začeli te dni nameščati po hišah števce za vodo, ki jo porabijo posamezne družine. Jasno je, da bo treba to vodo tudi plačevati. To je nekaj čisto običajnega po vsem svetu, toda v Nadiški dolini se pa stvar zdi čudna. Vode pri nas namreč ne primanjkuje in javni vodnjaki ves čas oddajajo obilno vode. Te števce nameščajo za vse one vodne pipe, ki so jih napravili lansko leto, ko so razširili občinski vodovod v naši vasi.

Upamo, da ne bo skušala občinska uprava samo s tem sredstvom izboljšati svoje deficitne finance ter naložila zasebnim potrošnikom pretirane tarife za potrošnjo vode.

Ljudje se prav tega boje, kajti njihove stare izkušnje jih učijo, da ne smejo preveč zaupati občinskim upraviteljem.

Št. Lenart

Gospodu Lucijanu Bledišu in gospe Liviji Podreka iz vasi Utana se je rodila zelo lepa deklica. Zakonca sta se poročila pred letom dni. Porodnica in novorojenka sta zdravi.

Brdo

Naš glavni dopisnik ima velike težkoče, ker ne dobi pravočasno raznih sporočil dopisnikov iz te občine. Stvar je zelo čudna, saj se dogaja samo v tej občini. Dogaja se, da se pisma iz te občine izgubljajo, to je, čeprav jih redno dajejo na pošto, ne prihajajo tako redno na cilj. Na vsak način kaže, da imajo poštne vreče v Brdu luknjo. Te luknje pa najbrž niso prevelike, če padajo skozi nje samo ovitki z naslovom našega glavnega dopisnika, medtem ko druga pisma ostajajo v vreči.

Zato bi bilo zelo srečni, če bi poštna uprava v Brdu ali v Tarčentu malce zakrpala luknje v svojih poštnih vrečah, tako da se ne bi več dogajalo, da bi se naša pisma še nadalje izgubljala.

Prapotno

V gornji dolini Idrijce je bilo med vojno porušenih nekaj malih mostov. Sedaj so vojaške tehnične čete na delu in popravljajo te mostove. Pomanjkanje teh mostov se je doslej močno občutilo, saj je to oviralo krajevni promet. Za popravilo mostov pa se seveda niso odločili iz ljubezni do našega ljudstva; začeli so jih popravljati le iz vojaških razlogov, ker dobiva to področje vedno večji vojaški in strateški pomen. Sedaj popravljajo most ve med Bodigojem in Starim mlinom.

Ob tej priložnosti pa opozarjamo oblasti na naše razrite ceste, ki so res velika preizkušnja za vsa vozila in tudi za želodce potnikov. Če že ne znajo napraviti drugega, naj cesto vsaj malo posujejo, da bo dobra vsaj do jesenskega deževja.

Čedad

Vse kaže, da bodo začeli izboljševalna dela na področju Purgessimo. Naš župan je v družbi svetovalca Bardianija sklical v šolskem poslopju vse prebivalce iz Purgessima, da bi pohiteli z začetkom izboljševalnih del na 150 parcelah, ki so sedaj močvirnate.

Za ta dela je dala pobudo uprava. Opravil jih bo delovni center, ki so ga ustanovili s pomočjo vlade, katera je dala v ta namen 11 milijonov lir.

Prebivalstvo se je omenjenega sestanka polnoštevilno udeležilo. Župan odv. Pelizzo je navzočim obrazložil, kako ugodne učinke bo imelo to izboljšanje zemljišča. Ko bodo dela opravljena, bodo imeli prebivalci iz Purgessima razne koristi gospodarskega in socialnega značaja. Za županom je spregovoril še geometer Gennari iz Vidma, ki je napravil načrt in ki bo vodil ta izboljševalna dela. Geometer je najprej pokazal film o izboljševalnih delih v kraju Ellero-Chiarò, nato je pojasnil navzočim važnost tega dela in seveda pohvalil vlado za njen prispevek. Ko bodo končali nekatere tehnične priprave, bodo začeli z glavnimi deli.

Bakreno žico je ukradel in jo skril pod - kup gnoja

GORICA, 30. — Dvajsetletni Raguzzi Avguštin iz Ul. Tabai 9 je moral preteklega februarja na zagovor pred okrajnega sodnika, ker je nekaj časa prej ukradel na južnem kolodvoru izpod postajenačelniške kabine več metrov dolgo bakreno žico, ki jo je odtrgal od tračnic. Zaradi prekinitve toka so železničarji takoj opazili tatvino in jo javili policiji. Železničarji so dobro poznali Raguzzija, ki je že enkrat prej odnesel nekaj materiala s postaje in so si ga zato tudi dobro zapomnili, da je prav tistega dne, ko je zmanjkala žica, dolgo časa postopal po kolodvoru. Njihove sumnje je policija vzela na znanje in še isti dan preiskala Raguzzijevo stanovanje. Prerešetala je njegovo hišo od kleti do podstrešja, ne da bi našla le sled o žici. Z vztrajnostjo so se agenti nato pomaknili v hlev in celo na gnojišče, kjer so pod kupom gnoja našli žico.

Raguzzija je okrajni sodnik spoznal za krivega tatvine in ga obsodil na 6 mesecev in 4 dni zapora ter plačilo 5.300 lir globe. Priziv, ki ga je vložil proti navedeni razsodbi, so mu danes na kazenskem sodišču zavrnili.

Ali bodo besedam sledila tudi dejanja?

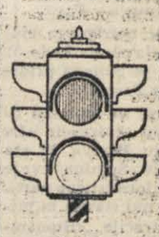

V pričakovanju jesenskih občinskih volitev, na katerih bodo izvoljeni občinski svetovalci v trinajstih občinah goriške pokrajine in poleg tega tudi v samem Gorici, so se te dni sestali v Gradiški občinski socialdemokratski svetovalci in sklepali o svoji bodoči volilni borbi. Svetovalci so pretresli sklepe pokrajinskega kongresa v Folianu in se odločili, da bodo na prihodnjih volitvah nastopili ločeno in s svojimi znaki.

Ni še rečeno, da se bo po tem, kar se je zgodilo, socialdemokratska stranka popolnoma ločila od krščanske demokracije. V Italiji je bil uveden skrajno nedemokratičen zakon, ki omogoča vezavo list (apparentamento). Torej bodo imeli voditelji socialdemokratske stranke še vedno čas izvesti povezavo tik pred volitvami.

Ne glede na to pa so v goriškem občinskem svetu razmere precej napete in ni izključno, da se krščanski demokrati že na prihodnjih volitvah v mestni svet ne bodo znova potegovali za mesto župana. Premalo so napravili v prid goriškega prebivalstva in zato bi bilo res prav, da bi upravo prepustili komu drugemu, ki se bolj razume na upravljanje in na ljudske potrebe.

Socialdemokrati imajo v sedanjem odboru podžupana, katerega pa pri prihodnjih volitvah verjetno zaradi nekih neprijetnosti, ki naj bi jih napravil v škodo ugleda občinskega odbora, ne bodo več silili na sedanje mesto.

Kakšna bo nova občinska uprava, to bodo volitve, same najbolje pokazale.

V PODGORSKI PREDILNICI odpuščajo številne delavke

Zakaj raje ne skrčijo delovnega urnika?

GORICA, 30. — Stanje v podgorski predilnici in v predilnici v Ronkah se je občutno poslabšalo. Nobeno posredovanje organov oblasti kakor tudi sindikalnih organizacij ni prineslo zaželenega uspeha. Delodajalci so ukrepali po svoje in pri tem, kot je pri njih v navadi, popolnoma prezrli potrebe delavk.

Po podpisanem sporazumu med predstavniki notranje komisije in delodajalci podgorske predilnice je na sindikalnem zborovanju te dni spregovoril pred predilniškim poslopjem predstavnik «svobodnih» sindikatov in v svojem opravičevanju doseženega sporazuma med drugim dejal, da je bil dosežen sklep, na podlagi katerega bo prejemalo 750 delavk podgorske predilnice in 150 delavk iz Ronk po 227 lir dnevno od socialnega skrbstva in da pojdejo pred odpusti izmenoma na dopust.

Poslušalke so govornika poslušale z nezadovoljstvom in so ga izžvižgale.

Ni treba omenjati, da je tak ukrep skrajno škodljiv delavkam in da je bil dosežen potem, ko so se oblasti s svojim posredovanjem pokazale popolnoma nemočne.

Delodajalci bodo z odpusti zaslužili težke milijone. Istočasno pa se bo pomnožila beda v številnih delavskih družinah naše pokrajine.

V tovarnah naše pokrajine so ob nastajanju gospodarske krize pričeli vsepovsod uvajati skrčeni tedenski delovni čas, da se še vedno obdrži na delu nezmanjšano število delavcev. Če je to v veljavi v SAFOG, zakaj bi potem ne smeli delati s skrčenim urnikom tudi v podgorski predilnici in v predilnici v Ronkah? Pred očmi je treba imeti potrebe najširših slojev revnega prebivalstva, ki živi od svojega dela.

Pri igri se je ranil

Pri igri se je danes opoldne ponesrečil 5-letni De Filipis Mihael iz Ul. Favetti 16. Pri padcu se je ranil v desno koleno. Ker je bila rana precejšnja, so njegovi starši poklicali Zeleni križ, katerega rešilni avto je fantiča pripeljal v mestno bolnico Brigata Pavia. Ozdravel bo v 10 dneh.

KINO

VERDI. 16.30: «Ali veš, da maki...», W. Chiari.
VITTORIA. 17: «Prepovedani ples», R. Fleming.
CENTRALE. 17: «Maščevanje črnega orla», R. Brazzi.
MODERNO. 17: «Ognjeno nebo», G. Peck.

V NEDELJO 1. JUNIJA 1952 s pričetkom ob 20. uri uprizori dramska družina kluba srednješolcev «Simon Gregorčič» Mannersovo komedijo v treh dejanjih

"Peg, srček moj"

na prostem na dvorišču konzumne gostilne v Standrežu. Prodaja vstopnic v nedeljo od 18. ure dalje.

SNG
ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

BO UPRIZORILO
v ponedeljek, 2. junija 1952 ob 21. uri v NABREŽINI (na dvorišču kina)
Goetzovo dramo
DEDINJA

v torek, 3. junija 1952 ob 21. uri v NABREŽINI (na dvorišču kina)
Držićevo komedijo
DUNDO MAROJE

GLASBENA MATICA V TRSTU

III. NASTOP
gojencev
Glasbene šole

bo v torek 3. junija 1952 ob 20.30 v AVDITORIJU

Nastopijo gojenci oddelka za klavir, violino, klarinet, flavto in solopetje. Prvič bo nastopil MLADINSKI SOLSKI ZBOR pod vodstvom prof. Karla Boštjančiča.

Vstop z vabili, ki se lahko dvignejo v uradu Glasbene Matice, Ul. sv. Frančiška 22/I. vsak dan od 9. do 12. in od 15. do 18. ure razen nedelje.

IZPRED SODIŠČA

Obsodba kolesarskega tatu čeprav se mu tatvina ni posrečila

GORICA, 30. - Nekega večera preteklega februarja je Inglese Jožica iz Tržiča iz Ul. sv. Marka šla klicat svojega zaročenca v bližnjo gostilno. Prislonila je kolo k vratom in vstopila za trenutek v lokal. Ko se je vrnila z zaročencem in njegovim prijateljem, ni bilo kolesa več nikjer. Medtem ko se je ženska osuplo ozirala okrog, je njen zaročenec takoj sklenil, da je treba tatu, ki po njegovem ni v gostilni nekaj trenutkih šel z zaprtim kolesom daleč, zasledovati. Poklical je še nekaj svojih prijateljev in ubrali so jo vsak v svojo smer. Ko so dospeli v neko ulico nedaleč od gostilne, je nekdo že zaklical, da je našel kolo. Kolo je bilo še vedno zaklenjeno in je čakalo na tatu, ki je opravljal potrebo pri bližnjem kostanju. Ko je tat videl, da se nekdo bliža kolesu in ga ogleduje, se je nemudoma obrnil in jo hotel popihati. Toda prijatelj zaročenca Inglese Jožice je šel za njim. Čeprav je 36-letni Rebeschini Hijacint iz Tržiča Ul. sv. Justa 1 trdil, da nič ne ve o kolesu, ki je slonelo na kostanju, ga je ta vendar spravil na policijo. Pri strogem zaslišavanju je Rebeschini priznal, da je Rebeschinija zaradi tatvine kolesa pred časom obsodil na 7 mesecev zapora in plačilo 12.000 lir globe. Obsojenec je proti kazni vložil priziv. Na današnji prizivni razpravi na kazenskem sodišču so mu kazen potrdili in ga poleg tega obsodili še na plačilo stroškov prizivne razprave.

Ukradena kolesa je prodajal v Trstu

GORICA, 30. — Preteklega januarja je okrajni sodnik v Tržiču obsodil 21-letnega Biancospina Salvatoreja iz Tržiča na 1 leto in 7 mesecev zapora ter na plačilo 25.000 lir globe, ker je v nekaj mesecih ukradel v Tržiču kar pet koles. Ukradena kolesa je Biancospino prodajal v Trstu. Svoj priziv je utemeljeval na dejstvu, da je brezposeln in da mora skrbeti za mamo, ki je šibkega zdravja. Na današnji prizivni razpravi na kazenskem sodišču so mu kazen znižali na 10 mesecev zapora in plačilo 10.000 lir globe ter poravnavo sodnih stroškov.

Ogledal si je shrambo in ponoči izmaknil 94.000 lir

GORICA, 30. — Aprila letos je gostilničarka Losetti vd. Marini Jožefa iz Sv. Pola pri Tržiča prosila 20-letnega elektricista Lepre Alda iz Ul. sv. Justa 7, ki je dnevno popival in kvartal v njeni gostilni, naj stopi v shrambo in pogleda, kaj je krivo, da ne gori luč. Lepre je gostilničarki rade volje ustregel in si pri delu dobro ogledal shrambo. Videl je v njej kovinasto skrinjo in z gotovostjo je vedel, da mora biti v njej denar. Še preden je povezal žice, ki jih je kratek stik ločil, se je odločil, da bo ponoči pogledal v skrinjico, ki je vlekla njegov pogled nase.

Naslednjega dne je gostilničarka opazila razbito steklo na oknu, ki je gledalo na dvorišče in zevajočo prazno skrinjico, iz katere je zmanjkalo 94 tisoč lir. Nemudoma je tatvino prijavila policiji in brez obotavljanja izjavila, da je po njenem stegnil roke po njenem denarju mladi elektricist, ki ji je prejšnjega dne popravil električno napeljavo.

Policija je pričela s preiskavo in še isti dan zvedela, da je Lepre skril denar najprej doma in ga nato zavil v papir ter ga skranil na vrt nekega prijatelja.

Na današnji razpravi na kazenskem sodišču so Lepreja spoznali za krivega tatvine in ga obsodili na 11 mesecev zapora ter plačilo 7000 lir globe. Poravnati bo moral tudi sodne stroške.

Policist ju je ujel z rokami v vreči

GORICA, 29. — Pozno ponoči 3. marca letos je agent javne varnosti naletel v Ul. Trento na moška, ki sta pozno ponoči potuhnjena hitela nalagati na majhen voziček, ki je stal pred hišo štev. 5, nekaj težkih vreč. Agent je postal pri vozičku in potipal vreče. Takoj je opazil, da gre za železnino. Stopil je bliže in moška vprašal, kako da nalagata železo ob tako pozni uri. Pri takem vprašanju sta se moška zmedla in nista vedela, kaj odgovoriti. Zato ju je agent pospremil na policijo. Tu sta 26-letni Giudici Albert iz Ul. Baiamonti 14 in 46-letni Gabrijelčič Rafael iz Ul. Baiamonti 6 priznala, da sta vlomila na dvorišče Ilicherjeve vile in se tam polastila nekaj starih avtomobilskih delov.

Na kazenski sodnji so ju pred časom obsodili vsakega na 10 mesecev in 20 dni zapora ter na plačilo 8000 lir globe. Giudici in Gabrijelčič sta proti razsodbi okrajnega sodnika vložili priziv, ki so jima ga na današnji prizivni razpravi na kazenskem sodišču zavrnili.

Nesreča v predilnici

GORICA, 30. — Danes popoldne se je v podgorski predilnici ponesrečila 27-letna delavka Terkon Herminija iz Podgore. Delavki je zašla desna roka v neki stroj pri čemer se je hudo ranila. Rešilni avto Zelenega križa je ponesrečenko pripeljal v mestno bolnico Brigata Pavia, kjer so zdravniki ugotovili, da si je baje zlomila roko. Ozdravela bo v dvajsetih dneh.

Strašen zločin na Korzu Italia v prostorih družbe TELVE

16-letni sin napadalca in Elizabeta Piccoli mrtva, napadalec Renzo Marra in Ivana Cosolo hudo ranjena

Snoči so iz prostorov TELVE na Korzu Italia najprej zaslišali revolverske strele, nato pa se pok ročne bombe. Ko so prihiteli na kraj, so videli v mlaki krvi 16-letnega Franca Marra in Elizabeto Piccoli, poleg tega pa še hudo ranjena Ivano Cosolo in Renza Marra.

Ugotovili so, da je 40-letni Reno Marra ustrelil s samokresom svojega 16-letnega sina Franca in Elizabeto Piccoli, ki sta podlegla poškodbam. Napadalec in Ivana Cosolo pa sta bila ranjena od bombe, ki jo je on verjetno prinesel s seboj.

Ob zaključku naše redakcije policija še vedno raziskuje, da bi ugotovila okoliščine in vzroke tega strašnega zločina. Po pripovedovanju očividcev se je Marra včeraj ob 20.30 uri odpeljal s taksijem s postaje verjetno na svoje stanovanje v Ul. Angolini 28 in od tam v bližino Verdijevega gledališča, od koder se je pes napotil na kraj zločina. Kot je znano, je Marra lastnik tobakarne v Ul. Casali nasproti cerkve sv. Srca Jezusovega.

IZ TRŽAŠKEGA DNEVNIKA

Rahel porast življenjskih stroškov v prvih mesecih tekočega leta

Dva različna urada za ugotavljanje življenjskih stroškov prišla na podlagi istih podatkov do različnih zaključkov. Brošura, ki o marsičem molči...

Zaradi volilne mrzlice smo tudi mi prenehali objavljati podatke o gibanju življenjskih stroškov. Ker pa so ti podatki izredno zanimivi in značilni za življenje tržaških družin jih, čeprav z manjšo zakasnitvijo, objavljamo sedaj. Z računanjem življenjskih stroškov se v Trstu bavita dva urada. Prvi, t. j. urad za delo jih računa na osnovi tipične družine sestavljene iz petih oseb (mož, žena in trije otroci) in drugi, t. j. komisija za cene pri predsedstvu cone jih računa na osnovi 4 oseb (mož, žena in dva otroka). Urad za delo primerja sedanje življenjske stroške z l. 1938, medtem ko komisija za cene primerja sedanje življenjske stroške s 1946 letom. Do sedaj sta se računa obeh uradov v glavnem strinjala. Za mesec marec pa opažamo precejšnjo razliko.

Od januarja do februarja so življenjski stroški po podatkih Urada za delo porastli od 39.164 lir na 40.548 lir, od februarja do marca pa so padli na 40.520 lir. Primerjava z l. 1938 nam kaže v odgovarjajočih mesecih sledeče indekse: januar 4964, februar 5140 in marec 5035. (Seveda so to uradne statistike, ki v praksi ne veljajo, kajti petčlanska družina s 40 tisoč lirami lahko kvečjemu životari).

Komisija za cene pri predsedstvu cone pa nam daje drugačne podatke in prihaja do različnih zaključkov. Po teh podatkih so znašali življenjski stroški za družino sestavljeno iz štirih oseb v januarju 36.345 lir, so porastli v februarju na 37.172 lir in so porastli tudi v marcu na 37.420 lir. Indeksi, ki so računani na osnovi l. 1946 se gibljejo od 197.02 v januarju na 200.40, v februarju in na 201.74 v marcu.

Ni nam jasno, kako moreta dva urada izračunati tako različno gibanje življenjskih stroškov, saj operirata v bistvu z istimi podatki t. j. z istim gibanjem cen.

Statistični zbornik Trgovske zbornice izdan za mesec marec poudarja, da so se življenjski stroški zvišali v mesecu marcu za 0,66 odst. v primerjavi s prejšnjim mesecem in so bili do sedaj najvišji registrirani življenjski stroški v Trstu.

Predvsem so se povečale postavke posvečene prehrani in to za 0,31 odst., postavka «kurivo in razsvetljava» za 2,82 odst. in postavka «različni stroški» za 2,67 odst. Nekoliko so se pa zmanjšali stroški za oblačila in to za 0,11 odst. Neizpremenjena je ostala postavka «stanovanje».

Tržaška občina nam je poslala precej obširno poročilo o delovanju mestnega odbora za pomoč poplavljencem v Padski nižini. To poročilo, ki obsega 16 strani je izdano v izredno luksuzni obliki na finem papirju in opremljeno z 11 slikami. Značilno je, da je na treh slikah upodobljen v zelo «reklamnih» pozah naš dični pretekli in žal tudi bodoči župan inž. Bartoli.

Poročilo poudarja, da je Trst zbral za pomoč poplavljencem 302.962.072 lir bodisi v denarju, v raznem materiaju in pomoči pri izbiranju in prevažanju tega materiala.

Zanimivo je, da tudi to poročilo skuša uporabljati socialno nesebično pomoč VSEGA tržaškega prebivalstva brez razlike političnega in narodnostnega prepričanja oz. sestava za tipično šovinistično propagando. Izrazi kot «città italiana», «fraterno saluto», ali «Dio lo voglia — il ritorno di Trieste all'Italia» kar mrgole.

Zato pa je toliko manj prepričljiv oni del poročila, ki obravnava način nabiranja denarja ter različnih sredstev in deloma tudi razdelitev.

Del nabranega materiala so namreč prodali na javnih dražbah in izkupili za njih 1.109.231 lir. Opravka imamo s štirimi dražbami in to prvo, kjer so prodali zlate predmete, drugo, kjer so prodajali različna oblačila, tretjo za čevlje in na četrti je kupila občina večjo količino kosov oblek. Do tukaj poročilo. Niti besedice pa ni posvečeno na obširnih 16 straneh temu, kako so organizirali te dražbe, kdo je bil povabljen in kdo ter za kakšno ceno je kupil določene predmete? Ta molk je zelo značilen, če pomislimo, da so se pričeli že pred nekaj meseci širiti različni glasovi o poteku teh dražb ter do sedaj niso mogli na te glasove nič odgovoriti.

Počitniške kolonije

Pod okriljem Podpornega društva za Svobodno tržaško ozemlje bo tudi letos odbor za počitniške kolonije, organiziral počitniške kolonije v Sloveniji. Vpisovanje je na naslednjih sedežih:

za I. okraj v Ul. Ruggero Manna št. 29 - dnevno od 16. do 18. ure;

za II. okraj in III. okraj na Korzu Garibaldi 4/III nadstropje desno - od ponedeljka 19. t. m. dnevno od 16. do 19. ure;

za IV. okraj na sedežu Osvobodilne fronte - vsako sredo in petek od 15. do 17. ure;

za okraj Občine na sedežu Osvobodilne fronte - dnevno od 18. do 21. ure.

Za Nabrežino vsak dan od 20. do 21. ure.

Za vse druge vasi bo urnik vpisovanja še pravočasno javljen.

Opozarjamo, da bo letos letovanje samo v eni skupini!

PODPORNO DRUŠTVO STO
(Odbor za počitniške kolonije)

PROSVETNO DRUŠTVO LONJER-KATINARA

vljudno vabi na svojo kulturno prireditev, ki bo v nedeljo, dne 1. junija 1952 ob 16. uri na dvorišču gostilne COK Mirka - Zupanovega v Lonjerju. Dramska družina domačega društva bo uprizorila Ogrinčevo veseloigro v treh dejanjih «V Ljubljano jo dajmo», s katero so zelo dobro uspeli v Smarjah in v Tomaju. Pevski zbor prosvetnega društva pa bo prepeval narodne in umetne pesmi.

Obiščite prireditev prosvetnega društva Lonjer-Katinara in ne bo vam žal.

Odbor

PODPORNO DRUŠTVO ZA SVOBODNO TRŽAŠKO OZEMLJE

razpisuje v zdravstvenih kolonijah v Sloveniji nekaj mest za dijake višjih srednjih šol v Trstu, ki so potrebni zdravljenja. Interesenti naj vložijo prošnjo na Podporno društvo za Svobodno tržaško ozemlje — Odbor za počitniške kolonije — in jo oddajo v Ul. Machiavelli 13-II. od 16. do 18. ure. Ker je število mest omejeno, bo odbor upoštevaval prošnje po vrstnem redu vložitve. O končnem sklepu za spremljem za zdravstveno kolonijo bo odločila zdravstvena komisija.

NOVE KNJIGE

S. Herberstein: Moskovski zapiski, platno L 1.700; Matevž Hace: Partizanske slike, platno L 600; Mile Klopčič: Preproste pesmi, platno L 500; Charles Darvin: Izvor človeka, polpl. L 350; Krista Brenkova: Mačeha in pastorka, polpl. L 350; Kraj Matjaž reši svojo nevesto, broš. L 280.

DOBITE JIH V SLOVENSKIH KNJIGARNAH V TRSTU IN GORICI!

POD TERORJEM RIMSKIH OSVAJALCEV

so Iliri, predhodniki Slovanov na Balkanskem polotoku, izginili iz zgodovine

Raje kot «višjo» civilizacijo so žene izbrale smrt v gorečih mestih ali prepadih - «Gemma Augustea», dokument rimske megalomanije, bahavosti in okrutnosti

«Impero romano», duh Cezarja in Avgusta, rimska civilizacija, rimska volkulja in rimski orli, rimska sanjarjenja o novem imperiju in nenasitne zahteve rimskih imperialistov pritiskajo kot mora že dva tisoč let rimske imperialistične duhove. Tudi v zgodovini se jim od časa do časa pojavlja žarek upanja, da se bodo ponovno razbohotili v novem velikem imperiju in že se uspavajo v sanjah dagodnega življenja, v razkošje in bogastvo na tuj račun, dokler jih okrutna stvarnost — obstajanje močnih sosedov, narodov, ki grade svojo zgodovino s svojimi žulji, ponovno ne vrže v stvarne meje, v ponovno sanjarjenje o starem imperiju in v čakanje na ugoden zgodovinski trenutek.

Ustvarja se kult imperija in stoletja prežema duhove rimskih osvajalcev, hrani vse rimske vladarje, rimske papeže, rimske književnike, politične stranke in tisk, trgovce, spletkarje in kapitalistične izkoriščevalce vse do naših dni. To, kar se dogaja z njimi in v njihovih glavah, ne bi predstavljalo nevarnosti za svet. Toda temu duhu nasedajo tudi nekateri pripadniki drugih narodov in zavestno ali nezavestno s pomočjo znanosti in politike podpihujejo nove italijanske in druge imperialiste na nove podvige. Ta kult daje v roke Mussolinija liktorski sveženj s sekiro, a Hitlerju pozdrav «alla romana» s tragičnimi posledicami za vse narode sveta v drugi svetovni vojni. Tudi današnje nerazumevanje nekaterih britanskih in ameriških krogov za priznanje naših pravic na Trst in okolico ima tudi svojo tradicijo, ki se naslanja na zgrešeno pojmovanje in prikazovanje civilizatorske vloge starega imperialističnega Rima kot nečesa «popolnega», kar je prinašalo «zadovoljstvo in blaginjo» narodom v osvojenih krajih Evrope.

V nedavni preteklosti je na pr. James Bryce, britanski učenjak, profesor oxfordske univerze, za civilno pravo, nekaj časa član britanskega kabineta, a od 1907 do 1913 poslanik v ZDA, v svoji knjigi «Imperialismo romano e britannico» (avtorizirani italijanski prevod iz l. 1907 — Torino) razlagal takole:

«Med imperialisti, ki so bili zgodovinski predhodniki rimskemu, nekateri kot.. so se zadovoljili, da naložé davke in da dvignejo vojsko. Niti eden monarh, razen nekaterih izmed Ptolomejcev v Egiptu, ni nikdar mislil, kakor se zdi, da bi osnoval državni sistem, iz katerega bi lahko njegovi podaniki imeli koristi.»

Odobrava kult imperializma in nadaljuje:

«V tretjem stoletju po Kristusu so se Galec, Spanjolec, Bitinec in Sirec nazivali Romani. Interesi imperija so bili njihovi interesi, slava imperija je bila njihova slava...»

Na koncu:

«...Mesto Rim postaja imperij, a imperij postaja Rim.»

Profesor Pachioni pravi v predgovoru:

«Rim je uspel, da je dal svoj jezik in svoje zakone staremu svetu Sredozemskega bazena, a Anglija je dala svoj jezik in svoje zakone velikemu delu novega sveta, posebno Ameriki in Oceaniji. V tem je skrita tajna divnega delovanja dveh velikih gospodarjev, ker sta jezik in zakoni dva najmočnejša elementa, ki združujeta človeštvo.»

Ne poglabljajoč se v to, kako se je počutil Spanjolec, Galec, Bitinec ali Sirec pod rimskim gospostvom, kakor niti v to, koliko in na kakšen način je Rim vsilil svoj jezik in svoje zakone tem narodom, ne poglabljajoč se v tajno uspehov rimskega imperializma v teh naših krajih v prvih stoletjih njegovih osvajalskih pohodov, hočemo osvežiti samo nekatera zgodovinska dejstva in epizode v odnosu na naše predhodnike v teh krajih, na ilirska plemena, ki so med prvimi občutila blaginjo rimskih okupatorjev. Kakšen je bil dejansko uspeh rimskih civilizatorjev v dviganju ilirskih plemen na «višjo» stopnjo rimske civilizacije, v kakšni meri se je občutil Panonec Roman, kaj je dobil od civilizacije, ki so mu jo vsilili rimski osvajalci? Ali so se oni dejansko razlikovali od Hunov in Tatarov v svojih metodah, ko so vdirali v te naše kraje?

Na ta vprašanja nam odgovarjajo s svojimi priznanji rimski pisci tedanjega časa, kot n. pr. Livij, Polibij, ki opisujejo, kako je rimska vojska osvajala ilirske kraje. Rimski patriciji, željni sužnjev in nenasitni v grmadenju bogastev v svojih rokah, so že po 35 letih, ko so prešli svoje italske meje leta 229 pred našim štetjem začeli invazijo na Balkan proti ilirskim plemenom, ki so bila naseljena na širokem področju od Trsta do Donave in Jadranskega morja. Od tedaj in skozi celi dve stoletji traja huda in krvava borba Ilircev z rimskimi požigalci. Navedli bomo samo nekaj podrobnosti, ki označujejo osvajalca.

V borbah okrog 219. leta pred našim štetjem so nadvladali ilirsko pleme Dalmate in popolnoma porušili mesto Hvar. 156. leta pred našim štetjem so zasedli glavno mesto Dalminiam na današnjem Duvanjskem polju, ga požgali in uničili. Pozneje sta napravila Cezar in Oktavijan Avgust načrt za razširjenje svojega cesarstva vse do Donave. Borbam je prisostvoval celo sam cesar Oktavijan. Najhujše so bile za Mljet (Meleda) in Korčulo (Corcyre). Odpor, ki so ga Ilirci nudili Oktavijanu, ga je tako razjezil, da je dal po zmagi pobiti vse otroke, starejše pa je prodal v sužnjost, da bi jih do kraja zatrl. V borbah proti plemenu Japudov na severu so po osvojitvi njihovega glavnega mesta, Metel (nekje v bližini Postojne), zažgali tako, da ni ostalo za njim niti sledu.

Ilirske žene so se same vrgle v ogenj, da bi ne padle sovražniku v roke, medtem ko je vojska v času borbe vsa zgorela v požganem mestu.

Ko so razširili meje cesarstva vse do Donave, so menili, da so si popolnoma podredili Ilire. Toda že leta 6 so se uprla vsa ilirska plemena. Zbrala so vojsko, ki je štela okrog 800.000 vojakov, tako da je sam Rim vztrepetal od strahu. Nekaj let so se borili, toda zaradi nesloge in lakote med ilirskimi plemeni je Rimljanom uspelo z najbolj okrutnimi metodami uničevanja ilirskih mest in naselij udušiti upor. Zadnji odpor so dali Ilirci v Bosni v mestu Ardubi, ki je stalo na goli steni, pod katero teče reka (verjetno današnji Vranduk). Tudi tu so se žene z otroki metale v ogenj požganega mesta ali pa so skočile iz mesta v reko, samo da bi ne padle v sramotno suženjstvo.

Ko je cesar Oktavijan zlomil še zadnji odpor Ilirov, je priredil zmagovalnemu vojskovodji, okrutnemu Tiberiju, nepopisni triumf. V slavo te zmage je napravljena tudi znana «Gemma Augustea», ki je shranjena danes v dunajskem muzeju. V njej je res slikovito prikazana bahavost in megalomanija rimskim imperialistov. Istočasno pa je to zgodovinski dokument njihovega divjaštva do drugih narodov.

Slika je razdeljena v dve skupini, v zgornjem delu sedi na prestolu cesar Avgust in boginja Roma obkrožena z desne strani z božanstvi, medtem ko prihaja z druge strani vojskovodja Tiberij iz triumfatorskega voza, ki ga vodi Viktorija. V doljnji skupini delajo rimski vojaki znak zmage. Zasužnjeni uporniki sede na levi strani na tleh, a z desne jih vlačijo vojaki za lase.

Nad Iliri so Rimljani uveljavili najbolj surovo strahovlado. Izmislili so si vsa mogoča sredstva in metode, kako bi do konca zadušili vsako misel na nove upore. Poleg uničevanja dežele skozi dve stoletji, so nalagali prebivalstvu vedno večje davke in druge dajatve. Del davkov je šel v rimsko blagajno, drugi, ki so ga pobirali v naravi, pa je bil dodeljen vojski in cesarskim uradnikom. Od časa do časa je bilo treba prehraniti tudi do 120.000 vojakov.

Če k temu dodamo, da so vse potrebe rimske blagajne krili v glavnem z dohodki iz provinc izven Italije, nam bo še bolj jasno, kakšno breme so nosili podjarmljeni narodi. V času cesarja Konstantina so dajatve tako narasle, da je nastala prava beda in razdvojenost v vseh provincah cesarstva.

Moški so morali služiti rimsko vojsko od 20 do 25 let in to nikoli ne v svoji deželi, temveč v drugih, v Germaniji, Britaniji, Hispaniji itd. Cesarski namestnik je imel neomejeno oblast nad tujimi podaniki. Samo nad njimi so izvrševali smrtno kazen s pribijanjem na križ. Rimski državljani so bili od te vrste kazni izvzeti.

Iz vseh teh krajev so vlačili velikanski plen, izkoriščali so nahajališča zlata in srebra po Dalmaciji in Bosni. Živeli so od plena in ropa na tuj račun.

Za vse te dobrine pa so v te kraje vlačili svoje bogove in njihove žrtvenike, doprsni kip cesarja Avgusta, rimske čelade in železne šleme, gradili so utrdbe, da bi se zavarovali pred pravično roko maščevalcev, postavljali si letovišča, amfiteatre in kopališča, kjer so se predajali razvratnemu življenju. Medtem ko so se rimski osvajalci in izkoriščevalci v Rimu, Pulju, Saloni in Sremski Mitrovici (Sirmiumu) zabavali in naslajali, ko so gledali, kako se sužnji bore na življenje in smrt z divjimi zvermi v amfiteatru in preživljali razkošne dneve v kopališčih in letoviščih, so podjarmljena ilirska plemena preživljala vso svojo zadnjo krvavo tragedijo, se izgubljala in izginjala v zgodovini za vedno.

To je torej pomenilo dviganje ilirskih plemen na «višjo» stopnjo rimske civilizacije. Res čudno, kako se je lahko kakšen Panonec čutil Romana, kako so njegovi interesi bili interesi imperija, kako je slava imperija bila tudi njegova slava. Videti je, da bi tudi današnji rimski imperialisti hoteli kreniti po poti svojih starih prednikov.

Videti je, da ima danes De Gasperi pred očmi usodno «Gemma Augustea» kot nekakšno daljno fatomorgano, vidi, kako sedi kot zmagovalec obkrožen z božanstvi Vatikana, pozablja, da je od tedaj minilo dva tisoč let stalnega ljudskega napredka in da so vse to samo njegove pobožne želje, ki lahko služijo samo za vsebino komedij.

Dr. V. BRATULIĆ

«Gemma Augustea», spomenik v proslavo zatrtega ilirskega upora. Spomenik je delo Rimljanov, nahaja se v dunajskem muzeju.

JEZERSKO ob vznožju Kamniških Alp in Karavank vabi na oddih in zdravljenje med smrekove gozdove

Ob vznožju lepih Kamniških Alp in Karavank, v prijazni dolini, obdani z nepreglednimi smrekovimi gozdovi, 906 m visoko nad morjem, leži znano in priljubljeno letovišče Jezersko.

To prijazno letovišče obdajajo zelene livade in prirodni gorski pašniki z izredno bogatim alpskim cvetjem, ki poživlja prirodo od zgodnje pomladi do pozne jeseni.

Ker leži naselje pravzaprav na ozemlju naše lepe Koroške, je to edini kraj v Sloveniji, ki ima še polno zgodovinskih zanimivosti (staro stavbo in druge etnografske predmete), tako da tudi ljubitelji narodne umetnosti pridejo do svojega užitka.

Tako je okolje, kjer nudi našim delovnim ljudem razvedrila, počitka in zdravja gostinsko podjetje Dom na Jezerskem s svojimi dependansami Planinko, Korotanom in Storžičem. V tem letovišču ne najdejo oddiha in razvedrila samo počitka potrebni, ampak je to edino višinsko okrevališče za basedow, Thyriotessicosis, anaemia, zaprto tuberkulozo, očesne bolezni, stanje po plevritisu, nervozo, kar potrjujejo številni gostje, ki so tam našli zopet zdravje. Prav tako je letovišče izredno primerno za zdravljenje slabotnih otrok, ki rabijo za okrepitev višinski zrak oziroma spremembo zraka. Poleg tega je to letovišče priljubljena izletna točka tudi skupinskim izletnikom, ki uživajo ob pravočasni prijavi znaten popust. Priljubljenost Jezerskega dokazujejo tudi obiski inozemcev, ki se prav radi zadržujejo v tem lepem kraju.

Hotel Dom na Jezerskem nudi s svojimi dependansami svojim gostom udobno opremljene sobe s tekočo vodo, sončnimi terasami, od koder imajo idiličen razgled tudi v poletju na zasnežene vrhove okoliških Alp. Za letošnjo sezono je podjetje tudi obnovilo vse hotelske in restavracijske prostore, tako da v celoti odgovarjajo predpisom kategorije B. Za razvedrilo svojim gostom pa podjetje nudi vse športne naprave, kot n. pr. tenis, odbojko, rusko kegljišče, prostor za balinanje, ping-pong, gugalnice za odrasle in otroke itd. Podjetje razpolaga s knjižnico in plesnim prostorom v hotelu in smrekovem gozdičku. Na Jezerskem pridejo na svoj račun tudi ljubitelji lepih sprehodov, gorskih tur, kjer najdejo priložnost za smučanje tudi v poletnih mesecih. Ker se gostje lahko naužijejo čistega planinskega zraka, prijetno utrudijo na sprehodih in turah, jim je krepka in dobra hrana nujno potrebna, za kar pa poskrbi v polni meri Dom na Jezerskem z obilno in okusno hrano. Na željo gostov se nudi tudi dietna in otroška hrana z normalnim popustom.

Cene so primerne kategoriji B in bodo eventualni sindikalni popust uživali vsi upravičenci.

Gostje, ki prihajajo na Jezersko, imajo z železniške postaje Kranj zvezo dvakrat dnevno in to dopoldne in popoldne z udobnim avtobusom.

Da je letovanje in oddih na Jezerskem res prijeten in zdravilen, dokazujejo mnogoštevilni gostje, ki se že več let vedno in vedno vračajo v to posebno idilično letovišče. Zato uprava letovišča za letošnjo sezono ponovno vabi vse stare in nove goste, da izkoristijo tam svoj letni dopust ali pa da si pridejo utrdit svoje zdravje.

Za informacije in rezervacije se obračajte direktno na naslov: «Dom na Jezerskem», Jezersko, Slovenija.

Nansenova polarna odprava

1888 s smučmi preko ledene puščave Groelandije - Naporna vožnja ladje «Fram» med viharji in ledenimi gorami - Nansen in kapitan ladje Sverdup peš proti Severnemu tečaju - Srečna vrnitev po treh letih življenja v ledu in snegu

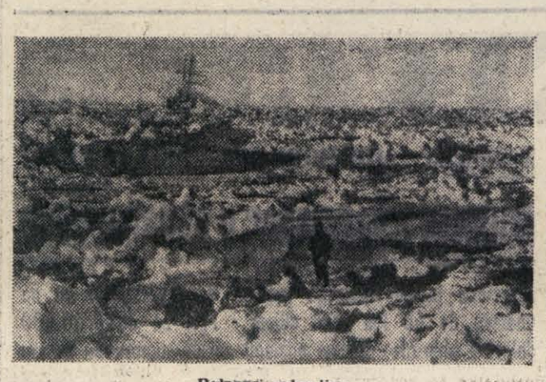

Polarna pokrajina.

Od koncu preteklega stoletja si je Norvežan Fridtjof Nansen pridobil svetovni sloves zaradi svoje ekspedicije na Severni tečaj, katerega pa ni dosegel. Že v svojih mladih letih se je ukvarjal z vsemi športi, posebno v smuku je bil nedosegljiv. Splošen smeh je vzbudila njegova prošnja na univerzo v Oslu, v kateri je prosil, da bi mu dodelili denarno podporo, ker je hotel na smučeh kot prvi prebresti ledeno puščavo Groenlandije od vzhodne do zahodne obale. Takrat so namreč mislili, da je to nemogoče. In res je leta 1888, v spremstvu štirih Norvežanov in dveh Laponcev uresničil to svojo drzno početje ter srečno prispel v eskimsko selišče Godthaab, kjer je prežimil. Tu se je do podrobnosti seznanil s šegami in navadami tega primitivnega naroda, in to znanje mu je pri poznejših ekspedicijah dobro služilo.

Vendar je bila njegova edina želja doseči Severni tečaj. Kot član nekaterih odprav, ki so se kretale po Severnem Ledenem morju, je znanstveno proučeval tamkajšnje morske tokove.

Leta 1890 je predložil norveškemu geografskemu institutu svojevrsten načrt za dosego Severnega tečaja. Trdil je, — in to popolnoma upravičeno, kot bomo kasneje videli, — da je naplavljeni les ob groenlandski obali sibirskega izvora. Na podlagi teh in drugih opazovanj je bil Nansen mnenja, da močan morski tok vodi od sibirske obale mimo Severnega tečaja vzdolž Spitzbergov do Groenlandije. Njegov načrt je bil v tem, da bi bilo možno na posebni, za to zgrajeni ladji, ki bi se predala temu toku in bi bila zmožna ubraniti se vseh pritiskov plavajočega ledu, prispeti v neposredno bližino Severnega tečaja.

Tega načrta ni nihče odobraval, in celo v Londonu, dve leti pozneje, ko je o tem predaval na tamkajšnjem geografskem institutu, so imenovali njegov načrt «logičen samomorilni Nansenov načrt». Le eden je potrdil obstoj omenjenega toka: to je bil znani polarni raziskovalec Sir Mc Clintock; vendar ni verjel, da bi bilo mogoče zgraditi tako ladjo, ki naj bi kljubovala ogromnemu pritisku ledenih polj.

Okrog Severnega tečaja je površina morja stalno pokrita z dva do tri metre debelimi ledenimi polji. Tromesečno poletje ne raztopi tega ledu; samo robovi te ogromne ledene puščave se krhajo in splavajo v toplejše morje, v sredini pa ostane led kompakten. Morski tokovi in viharji premikajo to ledeno maso; na nekaterih krajih nastanejo razpoke, na drugih pa se te ledene plošče nagrmadijo in gorje ladji, ki pride v njihove klešče.

Kljub temu je norveška vlada odobrila Nansenu denarno podporo in začeli so graditi ladjo: imenovali so jo «Fram» (Naprej). Spodnji del te 402-tonske ladje je bil skoraj okrogel kot orehova lupina, tako da je ne bi mogel premikajoči se led ujeti.

Dne 24. junija 1893 je «Fram» zapustila Oslo, plula proti severu ter vzdolž sibirske obale do Novosibirskih otokov. Po treh mesecih plovbe je prispela do roba kompaktnih ledenih polj ter se od njih pustila zajeti. In v resnici jo je morski tok gnal počasi proti Groenlandiji.

Dne 9. oktobra je «Fram» srečno prestala svoj ledeni krst. Med divjanjem viharja so se ledena polja začela hitreje gibati; ogromne mase ledu so pritiskale na ladjo, vendar se je ta zaradi svoje originalne gradnje izmuznila iz smrtonosnega objema, dvigajoč se na površino ledu, kjer je v višini treh metrov zmagovito ostala nepoškodovana. Cela tri leta je bila «Fram» zajeta med ledom; šele ko jo je tok priveđel v bližino Spitzbergov, se je rešila iz ledenega objema in srečno priplula na Norveško, a brez Nansena in kapitana ladje Otona Sverdupa.

Ta dva sta namreč dne 14. marca 1895, po enaindvajsetmesečni plovbi, zapustila ladjo in se peš napotila proti Severnemu tečaju. Nansen je bil izračunal, da bi rabil celih sedem let, če bi hotel prispeti z ladjo v neposredno bližino tečaja; ledeni oklep, ki je držal ladjo zajeto, se je zelo počasi in v vijugasti črti premikal proti severozahodu. Zato se je odločil zapustiti ladjo in se peš napotiti proti tečaju.

Na tri sani sta raziskovalca naložila 600 kg živeža in raznega blaga; pred vsake sanke sta zapregla po devet psov. Pot po grudastem in koničastem ledu je bila polna ledenih zaprek in je večkrat prisilila hrabra raziskovalca, da sta morala pomagati upehani pasji vpregi iz zagate. Mnogokrat je njihovo pot prečkala široka ledena razpoka, katero sta morala obhoditi, seveda z velikim trudom in izgubo tako dragocenega časa. Na koncu vsakega pohoda sta bila tako izčrpana, da sta večkrat kar med jedjo zaspala. Ko sta bila že petindvajset dni na poti, sta uvidela, da bi bilo vsako nadaljevanje nesmiselno. Na 86. vzporedniku, do kamor sta dospela, sta zasadila v sneg norveško zastavo ter se napotila proti Zemlji Franca Jožefa, kjer sta upala najti rešitev. S svojim uspehom sta bila zadovoljna. Bila sta namreč dospela za kar tri sto petdeset kilometrov bolj proti severu kot vsako drugo človeško bitje. Do Zemlje Franca Jožefa so jih ločila skoraj sedem sto kilometrov široka ledena polja, prepežana z vodnimi kanali, ki so se zaradi nastopajoče pomladi vedno bolj širili.

Na povratku sta ubila tjulenja in tri bele medvede in s tem svojo že izčrpano zalogo živeža znova založila. Za časa deževja sta bila prisiljena ostati tudi po več dni pod šotorom in Nansen je tedaj obolel. Kljub svoji bolezni, ko se je nebo zopet zjasnilo, je moral na pot. Od 27 psov sta ostala samo še dva, in še ta dva sta ustrelila, ko sta dospela do odprtega morja.

Z medvedjimi kožami sta si napravila zasilni čoln in po več dnevih jadranja priplula dne 15. avgusta do Zemlje Franca Jožefa. Pet mesecev je preteklo, odkar sta zapustila ladjo «Fram» in izčrpana tavala po ledeni puščavi. V okolišu, kjer sta pristala, nista našla žive duše in začela sta s pripravami za prezimovanje. S kamni in mahom sta si postavila malo kočo; lov na razne živali je bil zelo izdaten in sta si tako preskrbela živež za vso zimo.

Končno je tudi ta zima prešla in z njo dolgotrajna polarna noč, polna divjih viharjev. Začela sta hoditi zopet na lov, ne da bi našla sledu o človeških bitjih. Dne 17. junija 1896 je Nansen na enem izmed svojih pohodov zaslišal pasje lajanje in kmalu nato zagledal človeka. Bil je to angleški raziskovalec Jackson, poveljnik odprave, ki je že dve leti na tem otoku čakala Nansenov prihod.

«Nansenova zunanjost — je pozneje pripovedoval Jackson — je bila strašna; podoben je bil bolj medvedu kot človeku in ko mi je povedal svoje ime, mu skoraj nisem verjel.»

Tri leta so bila potekla, odkar je Nansen zapustil svojo domovino in šel v kraje večnega ledu. Mnogi so bili mnenja, da se od tam ne vrne več, a kolikšno je bilo veselje, ko je svet izvedel za njegovo srečno rešitev.

ODLOMEK IZ ZADNJE KNJIGE LOUISA ADAMIČA

RAZGOVORI Z MARŠALOM TITOM

6.

Nato sem mu odvrnil, da mora biti v borbi človek vsak hip pripravljen na smrt. Tako sva se prepirala. Sodnik Bakarić me je prosil, naj bom pameten. «Ali bi me imel za «pametnega», sem ga vprašal, če bi jedel tiste pomije, ki mi jih nudijo v zaporu, in mirno čakal v tej smrdljivi luknji, da se kdo spomni in me izpusti? Čemu, vraga, sem sploh tu? Če mi ne morejo ničesar konkretnega dokazati, naj me izpuste», sem zahteval. In kje so tisti jetniki iz Kraljevice? Sodnik je poklical nato jetniškega upravnika in izvedel, da so že vsi izpuščeni... Nato sva s sodnikom Bakarićem sklenila pogodbo. Obljubil sem mu, da bom spet pričel jesti, če poskrbi za to, da bom dobival spodobno hrano, in če obljubi, da bo ukrenil vse potrebno, da me izpuste ali spravijo pred sodišče. Obljubo je dal in jo tudi držal. Še več: po svoji kuharici mi je pošiljal iz lastne kuhinje izvrstno hrano vseh tistih štirinajst dni, dokler se mu ni posrečilo, da me je spravil iz tiste vražje luknje. V tem času so pa policijski agenti — kot sem po naključju zvedel mnogo let pozneje — vohali po Kraljevici in Smederevski Palanki, da bi iztaknili kak dokaz proti meni...»

Kot tajnik odbora Zveze kovinarjev v Zagrebu se je Broz zavedal svoje priljubljenosti med delavci in se čutil tesneje povezanega z delovnim ljudstvom kot pa z voditelji KPJ, ki so bivali v tujini. Delavci, zlasti kvalificirani delavci, so bili brez dvoma avantgarda naprednih sil. Zaradi svoje odločnosti, praktičnosti in smisla za disciplino se niso spuščali v neskončne debate, ki so samo drobile levičarsko gibanje. Toda v primeri z ostalim prebivalstvom je bilo delavcev samo peščica. Kaj pa kmetje, to je velika večina prebivalstva? Njih vodja Radić je imel za seboj najmanj 90% hrvatskega kmetskega prebivalstva. Na njegovo stran pa so pričeli že prihajati tudi kmetje v Srbiji in Sloveniji in celo v oddaljenem Sandžaku in Makedoniji...

Spomladi leta 1928 si je Josip Broz nenadoma zaželel obiskati Kumrovec in tam prebiti nekaj dni. Stopil je tudi v Podgredo in obiskal svojo tetko Ano. Ona je bila tedaj že v petdesetih letih. Omenil ji je, da takšno življenje, kot ga žive ljudje po vaseh, ni vredno človeka. Videl je enega izmed otrok stati v gnojnici; kaj naj postane iz takega otroka?

Ana mu je pa (kot mi je pripovedovala leta 1939) ostro odvrnila: «Poglej, Joža. Ti si še mlad, po svetu si hodil, bistre glave si in mnogo veš, Kumrovec in Podsreda pa sta taka, kot sta že sto in sto let. Kaj moreš tu izpremeniti? Kako sploh veš, da si ljudje tu izpremembe sploh želé? Morda smo kmetje tako neumni, da hočemo ostati tam, kjer smo, vsak v svoji lastni gnojnici? Kaj bi se brigal za to? Se te to kaj tiče? Pozabi nas. Pojdi po svoji poti, Bistre glave si; pomagaj si z njo, napravi kaj iz sebe. Sina imaš; Pelagija ti bo rodila še več otrok — zanje poskrbi. Mehanično delavnico odpri. Cesar koli se lotiš, boš uspel...»

Josip Broz se je vrnil v Zagreb slabe volje; ni pa bil hud na teto Ano ali na Stjepana Radića, o katerem je govoril ves Zagreb, niti ne na Radićevo stranko. Jezen je bil na KPJ, ker ni znala izkoristiti položaja.

Leta 1928 so presenečenega Broza zdravi elementi — tisti, ki so nasprotovali «frakcionašem z leve in desne» — izvolili za sekretarja ilegalne organizacije KP v Zagrebu. Njegovo življenje je bilo že v dobi velikih stavk v letih 1927 - 28 stalno v nevarnosti, sedaj se je pa ta nevarnost še povečala. Zanesljivi delavci so stražili hiše, kjer je spal — vendar ni nikdar prenočil več kot trikrat zaporedoma v isti hiši. Povsem se je moral odreči družinskemu življenju.

Neke noči, ko je bila tema kot v rogu, je politična policija, ki jo je obvestil «frakcionaški» ovaduh, vdrla v stanovanje, kjer je hotel prebiti noč nad neko mesarijo. Skočil je kar na slepo skozi okno v drugem nadstropju v upanju, da bo pod hišo še vedno stal kamion, poln mesa, ki ga je tam videl pred več urami. Res je še stal. Priletel je na sveže odrte živali, ki so se pri tem razmaknile in s tem zmanjšale silo padca. Odnesel je celo kožo.

Šestintridesetletnega Kumrovčana so zagrebški delavci občudovali kot junaka. Maja 1949 sem govoril z več ljudmi, ki so ga dobro poznali v letih 1924-28. Sedaj so bili stari že po petdeset, šestdeset let, nekaj izmed njih je bilo zaposlenih v novi tovarni «Rade Končar» v Zagrebu, ki je ena izmed najlepših stvaritev Titove petletke. Leta 1928 sta bila dva izmed njih z Brozom često v družbi in sta mu bila za telesno stražo. Kadar je imel sestanke s svojimi aktivisti, kadar je šel v naglici kosit h kaki delavski družini, ali če je legel h kratkemu počitku, vedno so morali biti pred hišo zanesljivi ljudje, ki so pazili, če se ne bliža odkod policija. Eden izmed teh ôveh Titovih tovarišev, sivolasi Branislav Resinić, mi je pripovedoval, kako je bil Broz leta 1927 aretiran in kasneje odpeljan v Ogulin. V kratkem navajam to, kar sem izvedel od njega (Tito mi je kasneje potrdil, da je točno):

«Od časa do časa nam je tov. Broz v čisto stvarnem tonu naročal, kaj naj storimo, če bi ga nenadno ubili, ali če bi «izginil». Tvegal je pač mnogo več kot mi ostali, čeprav nikdar po nepotrebnem. Poskrbeli smo za njegovo varnost z vsemi sredstvi, s katerimi smo pač razpolagali. Neki igralec zagrebškega gledališča, ki je bil eden naših številnih simpatizerjev med inteligenco, nas je naučil, kako naj Brozu od časa do časa predrugačimo videz, tako da ga policijski agenti in celo špijoni, ki so ga dobro poznali, niso mogli prepoznati. Maja 1928 je «izginil» kot toliko drugih tovarišev pred njim, ki jih nismo nikoli več videli. On pa se je pojavil spet in povedal, da je bil tri tedne zaprt... Junija 1928 so ga štirje agenti spet aretirali, pa jim je ušel in se skril v hiši nekega tovariša, ki mu je prepilil «lisice» na rokah...»

(Nadaljevanje)

PRIMORSKI DNEVNIK

VREME

Vremenska napoved za danes: V glavnem lepo vreme z rahlo oblačnostjo. — Temperatura se bo nekoliko dvignila. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je dosegla 23; najnižja 16.8 stopinj.

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Jug. cone Trsta:** 14.35: Slovenske narodne pojo moški zbori. 18.00: Verdijeve uverture. — **Trst II.:** 13.00: Pestra operetna glasba. 19.15: Uverture in fantazije. 20.40: Slovanski plesi. — **Trst I.:** 22.15: Odlomki iz opere «La Boheme». — **Slovenija:** 12.00: Operni baleti. 18.30: Igra Vaški kvintet, pojeta Rezika Koritnik in Sonja Hočevar.

MIROVNA POGAJANJA V PAN MUN JOMU

Aretacije južnokorejskih poslancev

Novi incidenti in nove smrtne žrtve v ujetniškem taborišču na otoku Kojedo - Bivša generala Colson in Dodd premeščena na Japonsko v svojstvu polkovnikov

PAN MUN JOM, 30. — Na današnji plenarni seji v Pan Mun Jomu je general Nam Il predložil nov protest zaradi sinočnjega uboja vojnega ujetnika v taborišču na otoku Kojedo in zahteval, naj zavezniki takoj prestanejo s temi krvoločnostmi. Glasnik OZN general Nuckols je izjavil, da delegacija trenutno še ne razpolaga s točnimi podatki v tej zvezi. General Nam Il je potem obdolžil zavezniško poveljstvo, da pripravlja «nadaljnje množično masakriranje severnokorejskih ujetnikov». Seja je trajala 41 minut in severnokorejska delegacija je vztrajala na tem, da naj bi se ponovno sestali jutri.

Medtem je na otoku Kojedo prišlo do neredov, pri čemer so bili ubiti 4 vojni ujetniki in trije civilni interniranci. 17 vojnih ujetnikov je bilo ranjenih. Tako je število mrtvih v zadnjih dveh dneh naraslo na 7 in število ranjencev na 18.

Do prvega incidenta je prišlo, ko se je oddelek delavcev sektorja št. 96 vrgel na ameriške in južnokorejske stražarje. V samoobrambi so stražarji streljali in ubili dva vojna ujetnika, medtem ko sta dva podlegla ranam nekoliko pozneje. Trije ujetniki so bili pri tem težko ranjeni. Skupino delavcev so stražili štirje Američani in štirje Južnokorejci.

Poveljstvo osme armade javlja, da so bili zaradi neredov v zaporih v Jong Conu ubiti trije civilni interniranci, 13 pa ranjenih. Tudi od tu ni podrobnejših vesti. Uvedena je bila preiskava.

Republikanski senator Morse je javil, da bodo morali trije ameriški generali, ki so odgovorni za nedavne incidente v ujetniškem taborišču na otoku Kojedo, poročati v tej zvezi pred senatom. Zunanje ministrstvo s tem predlogom soglaša. Morse je potem zahtevaj od senata, naj čimprej uvede preiskavo glede vzrokov, ki so dovedli do tega, da je bil na Južni Koreji proglašen preki sod. Senator je poudaril, da bo trenutni položaj v dobršni meri izkoristila Sovjetska zveza za pojačenje lažne propagando.

V krogih ameriškega zunanjega ministrstva zatrjujejo, da ima vrhovno poveljstvo OZN na Koreji polno legalno in moralno pravico ne pritiskati na ujetnike, ki želijo ostati na južnokorejskem ozemlju.

Kljub očitkom komisije OZN za zedinjenje in obnovo Koreje, se nadaljujejo v Pusanu aretacije članov južnokorejskega parlamenta. V tej zvezi je Singman Rhee izjavil sinoči na tiskovni konferenci: «Stalni dotok komunistov, ki skušajo vplivati na južnokorejske poslance, je prisilil vlado, da je uvedla takojšnjo preiskavo v smislu prekega soda». Rhee trdi nadalje, da bo v kratkem izdano poročilo o komunistični zaroti, obenem je najavil še nadaljnje aretacije. In v resnici sta bila od sinoči na danes zopet aretirana dva poslanca. Vse kaže, da so poslanci že v naprej pripravljeni na aretacije, ker vedo, da postopa policija na podlagi «črnega seznama», ki ga je sestavil Rhee.

Doslej je bilo aretiranih 11 poslancev. Notranji minister Lee Bumsuk trdi v nadaljnjem poročilu, da imajo komunistični kospiratorji namen umoriti predsednika Syngmana Rheea in podkupiti južnokorejske poslance, za kar imajo na razpolago 1 milijardo vonsov. Minister je zagotovil, da je bilo deset komunističnih kospiratorjev že aretiranih.

Na današnji seji spodnje zbornice so laburisti ostro kritizirali položaj vojnih ujetnikov na otoku Kojedo, češ, da so zavezniki izgubili nadzorstvo nad številnimi sektorji teh taborišč in da imajo v njih popolno oblast komunistične skupine.

Iz Tokia poročajo, da sta bila bivša generala Colson in Dodd, ki sta bila zaradi dogodkov na otoku Kojedo degradirana v polkovnika, dodeljena prvi glavnemu stanu ameriškega vrhovnega poveljstva na Japonskem, drugi pa ameriškemu 16. korpusu prav tam.

Evropska skupščina odobrila povezavo z obrambno skupnostjo

Sprejela je tudi sklep o predlog za ustanovitev naddržavne politične oblasti spojitvi z OEEC in predlog za ustanovitev naddržavne politične oblasti

STRASSBOURG, 30. — Evropska posvetovalna skupščina je danes soglasno odobrila britanski predlog za povezavo sveta z evropsko obrambno skupnostjo in skupnostjo za premog in jeklo.

Skupščina je nadalje soglasno sprejela resolucijo, v kateri je izrečena pritožba ker organizatorji evropske skupnosti za poljedelstvo niso povabili k sodelovanju predstavnika skupščine. Resolucija zahteva, naj ministrski odbor evropskega sveta ukrene vse potrebno, da bodo v bodoče vabljeni na konference tudi člani odbora za poljedelstvo evropskega sveta.

Končno je skupščina evropskega sveta s 75 glasovi proti 8 in 37 vzdržanimi odobrila organizacijo predlagane evropske obrambne skupnosti.

Na včerajšnji seji skupščine, ki je obravnavala splošno vprašanje, je govoril predsednik komisije za splošne zadeve Guy Mollet, vendar ne v tem svojstvu, marveč v imenu francoskih socialistov.

Med drugim je dejal, da je oborožitev Zahoda in Nemčije vsilila sovjetska politika, ki skuša prevladati svet in ki se lahko v ta namen posluži napada na način kakor Hitler, da bi si podvrgla države drugo za drugo. Da bi se lahko uprli tem grožnjam, je nadaljeval Mollet, ostane le eno sredstvo: skupna obramba. O zvezi z vključitvijo Nemčije v NATO je Mollet dejal, da bi to zahtevalo ustanovitev nemške vojske. Cesar Francija ne more sprejeti. Nadalje je poudaril, da se francoski parlament ne bo odločil za evropsko skupnost brez tesnega sodelovanja Anlgije. Ob zaključku je izrekel bojazen, da angloameriška jamstva ne bodo zadostna, in je priporočal ustanovitev naddržavne politične oblasti.

Skupščina je sklenila tudi sprejem ukrepov za spojitev OEEC z evropskim svetom.

Skupščina je pozvala odbor ministrov evropskega sveta, naj začne pogajanja z državami članicami OEEC, da se sporazumejo o potrebnih korakih za spojitev, ki bi razširila delovno področje evropskega sveta.

Edenov načrt o združitvi evropskega sveta z evropsko obrambno skupnostjo in z evropsko skupnostjo o premogu in jeklu bo treba še izdelati v podrobnostih. Tozadevna resolucija ugotavlja, da je ugoden sprejem britanskih predlogov po odboru ministrov v skladu z željo skupščine, da bi evropski svet postal koordinacijski organ vseh evropskih organizacij. Pri glasovanju o odobritvi pogodbe o evropski obrambni skupnosti so se vzdržali med drugim nemški socialni demokrati, številni Skandinavci med katerimi vsi Švedi, ter večji del britanskih delegatov. Tozadevna resolucija poudarja, da sklenitev pogodbe o obrambni skupnosti ne bo preprečila pogajanj s Sovjetsko zvezo.

Skupina je tudi priporočala ustanovitev naddržavne politične oblasti za Evropo. Med vzdržanimi so britanski laburisti in nekateri skandinavski delegati. Nemški socialni demokrati so glasovali proti. Resolucija predlaga, naj šest držav evropske obrambne skupnosti in skupnosti za premog in jeklo čim hitreje najdejo pot za «izdelavo statuta za naddržavno politično skupnost, ki bi bila dostopna vsem državam članicam evropskega sveta in ki bi nudila možnost vključitve onih držav, ki niso polnopravni člani te politične skupnosti.

Skupščina je nato zaključila prvi del svojega letošnjega zasedanja in odložila svoje zasedanje na september.

Predsedniške volitve v Mehiki

MEXICO CITY, 30. — Socialistični vodja Lombardo Toledano, kandidat za predsedniško mesto mehiške republike je pozval sinoči opozicijske stranke, naj se zedinijo za enoten nastop pri prihodnjih predsedniških volitvah 6. junija in predlagajo enega samega kandidata. Doslej so opozicijske stranke predlagale Toledana za ljudsko stranko in generala Guzmana za federacijo ljudskih strank. Drugi kandidati so Gonzales Luna, za narodno akcijsko stranko in trenutni predsednik Ruiz Cortinas, ki pripada ustavni revolucionarni stranki.

Mexico City se poglablja

MEXICO CITY, 30. - Mexico City se poglablja vsako leto za okrog 50 cm in vse kaže, da se bo poglabljanje še pospešilo. Na nevarnost je opozoril državni tajnik za vodne rezerve ter obrazložil, da sili prestolnica v tla, ker je zgrajena na vlažnem terenu z nad štirimi petinami vode. Ker pa to vodo črpajo tisoči mestnih vodovodov, se tla sušijo in udajajo teži. V začetku stoletja se je mesto znižalo le po dva cm letno. Da bi se nadaljnje poglabljanje preprečilo, bo treba ponovno napojiti zemljo. Zato pa bi bilo potrebno napeljati vodo iz oddaljenih rek, kar bi bile zvezano z ogromnimi izdatki.

KRVAVE DEMONSTRACIJE NA JAPONSKEM

DVA MRTVA ŠTEVILNI RANJENI

Pri izgredih so bili poškodovani tudi trije ameriški dopisniki

TOKIO, 30. — V predmestju Tokia se je danes spopadlo s policijo okrog 3.000 demonstrantov, ki so manifestirali proti vladi Jošide in proti ponovni oborožitvi Japonske. Demonstranti so se poslužili priložnostnega orožja, kakor kamenja, svitkov bodeče žice in eksplozivnih steklenic, ki so znane pod imenom «cocktails Molotov». Pri incidentih je bilo v vrstah policije in demonstrantov ranjenih 9 oseb, med temi tudi ameriški dopisnik, ki ima opekline po obrazu.

Zadnja poročila pa trdijo, da sta bila pri današnjih neredih ubita dva Japonca in ranjeni trije ameriški dopisniki. Številni Japonci so bili ranjeni in nekateri aretirani. Demonstracije so bile uprizorjene ob tretji obletnici smrti nekega sindikalista, ki ga komunisti proglašajo za mučenika. Oba Japonca so zadele krogle iz pušk policije, ki je streljala ko so demonstranti napadli policijski sedež v Itabaši, takoj izven mesta.

V bližini železniške postaje Sinjukju v Tokiu se je 1500 policistov spopadlo s 5.000 demonstranti, ki so bili oboroženi s preprostimi zažigalnimi bombami in steklenicami, polnimi kisline. Preden je policiji uspelo razpršiti izgrednike, so ti zavzeli glavni vhod postaje. O podobnih neredih in nasiljih poročajo tudi iz Sapore, Sendaja, Osake, Hirošime in drugih manjših mest.

Poveljstvo policije javlja, da je v večini teh krajev položaj obvladan. V Tokiu je bilo aretiranih najmanj 20 oseb, še več pa v drugih mestih. V bojazni, da bi se ponovili krvavi incidenti kakor 1. maja, so ameriške vojaške oblasti ukazale ameriškemu vojaškemu in civilnemu osebju, naj ne kroži po cestah.

Sindikalist, čigar tretja obletnica smrti je bila izrabljena za demonstracije, je bil 24-letni Hašiloro, ubit v spopadu demonstrantov s policijo.

S čim se peča prebivalstvo raznih držav

RIM, 30. — Po zadnjih zbranih podatkih je prebivalstvo glede razumskega ali ročnega udejstvovanja v posameznih državah razdeljeno takole: v Italiji se 48 odst. ljudi ukvarja s poljedelstvom, 32 odst. z industrijo, 19 odst. s trgovino; v Belgiji 17 odst. s poljedelstvom, 54 odst. z industrijo, 14 odst. s trgovino; v Franciji 35 odst. s poljedelstvom, 36 odst. z industrijo, 13 odst. s trgovino; Zapadna in Vzhodna Nemčija 26 odst. s poljedelstvom, 47 odst. z industrijo, 10 odst. s trgovino; Holandska 20 s poljedelstvom, 48 odst. z industrijo, 14 odst. s trgovino; Švica 20 odst. s poljedelstvom, 47 odst. z industrijo, 10 odst. s trgovino; ZDA 17 odst. s poljedelstvom, 36 odst. z industrijo, 18 odst. s trgovino. Manjkajoči odstotek prebivalstva v naštetih državah se ukvarja s prevozi, hišnimi deli, obrtništvom itd.

Atomski poskusi

LAS VEGAS, 30. — General Harry Storke, ki vodi atomske eksperimente v Nevadi, je sklical za danes tiskovno konferenco. Glede na to, da v splošnem najavljajo poskuse 48 ur prej, računajo, da bo naslednji v nedeljo.

Belgijski kralj v Italiji

MILANO, 30. — Iz Svice je danes opoldne prišel v Milan belgijski kralj Baldovin. Od tu je nadaljeval svojo pot proti Rimu v posebnem pulmanu, ki so ga priklopili brzovlaku.

PREDAJA POVELJSTVA ATLANTSKIH SIL V PARIZU

Eisenhower se je poslovil

Iz izjav bivšega poveljnika NATO: Spričo razdejanj, ki bi jih povzročila tretja svetovna vojna, bi morebitna zmaga ne bila boljša kakor poraz

PARIZ, 30. — General Eisenhower je imel danes svojo zadnjo tiskovno konferenco kot poveljnik atlantskih sil. Ob njem je bil tudi general Ridgway. Eisenhower je dejal: Moč, ki jo imamo danes za obrambo svobodnega sveta, je večja, kakor kdaj koli v preteklosti. Zato ni vzroka za morebiten strah, kajti naše sile so dovolj močne, da nas bodo lahko branile ob vsaki grožnji, pa naj bi prišla iz katere koli strani. Nikdar bi ne prevzel poveljstva ali sodelovanja v NATO, odnosno v SHAPE, ako bi pomislil, da ima ta organizacija napadalne namene. To so organizacije miru in za mir.

Nadalje je Eisenhower zatrdil, da so zapadne sile napravile velik korak naprej in da je njihova morala odlična. «Pomanjkljivost v opremi bo kmalu odpravljena». Na vprašanje nekega novinarja, ki je hotel zvedeti ali ne bodo te obrambne priprave veljale v očeh nekaterih kot napadalne priprave, je general odvrnil: Sile, ki jih pripravljamo, ne bodo imele nikdar potrebna sredstva za napad. Razdejanje, ki bi ga prinesla tretja svetovna vojna, bi bilo tako veliko, da bi morebitna zmaga ne bila nič boljša od poraza. Eisenhower je potem opozoril evropsko obrambno skupnost, naj ne deli svojih sil. Glede vključitev Nemčije v to obrambno skupnost pa general ni hotel povedati svojega mnenja, čeprav je poudaril, da ima v tej zvezi svoje namene in načrte. Ob zaključku je dejal, da ima najboljša upanja v uspeh, pri čemer se je sklicval na generala Ridgwaya kakor tudi na odlične sposobnosti glavnega stana SHAPE. Upam, je dejal ob zaključku, da se bom po prihodu v Washington znašel v položaju rezervnega častnika. V torek zvečer, potem ko bom oddal poročilo, bom odložil uniformo ter podal demisijo za primer, da bi bil julija določen kot kandidat kakšne politične stranke.

Predajo poveljstva v roke generala Ridgwaya je spremljala danes zjutraj kratka ceremonija na poveljstvu SHAPE v Louveciennes. Ob tej priliki je general Esenhower izjavil: «Sledimo narodom, ki hočejo živeti in ostati svobodni. Nič več ne vprašamo, toda tudi nič manj ne bomo sprejeli». Potem je stisnil roko Ridgwayu in mu dejal: «Dečko, sedaj je vrsta na tebi».

Po mnenju generala Eisenhowerja so glavne nevarnosti, ki grozijo svobodnemu svetu naslednje: «1. Nesporazumi, ki bi lahko nastali v skupnosti NATO, 2. Podcenjevanje nepredvidenih dogodkov onstran železne zavese, ki bi lahko povzročili katastrofalne posledice, 3. Omejiti se na krajevne prilike in misliti le nanje, medtem ko vodimo mi borbo za svobodo vsega sveta, 4. zadovoljevati se brez nadaljnega z doseženimi rezultati. Delati bomo morali trdo in vztrajno, ako nameravamo uresničiti mir, ki predstavlja moralno oporo milijonov in milijonov ljudi».

Atomska energija v kmetijstvu

WASHINGTON, 30. — Znanstveniki uporabljajo zdaj atomsko energijo za izboljšanje prehrane na svetu. S pomočjo radijskih izotopov ugotavljajo, kako je mogoči izboljšati vrste rastlin in bolše uporabiti gnojila.

Združene države so pa samo ena od mnogih držav, ki se ukvarjajo z vprašanji miroljubne uporabe atomske energije. Od leta 1947 je 34 držav kupilo 1213 pošiljk radioaktivnih izotopov od Združenih držav za miroljubne poskuse. Med temi državami so Anglija, Danska, Švedska, Norveška, Belgija, Južnoafriška zveza, Argentina, Francija in Japonska.

Nad 700 raziskovalnih ustanov v Združenih državah in 250 ustanov v drugih državah uporablja zdaj radijske izotope.

Samo Sovjetska zveza in njene podložniške države še do danes niso kupile radijskih izotopov od Združenih držav. Vsaka država, ki kupi te izotope, se mora namreč obvezati, da bo poročala o poteku poskusov, dovolila izmenjavo znanstvenih informacij in obiske znanstvenikov ne glede na narodnost posameznika.

Radijske izotope pridobivajo iz navadnih prvin, kot so sodij, železo in ogljik. Te izotope obžarjajo v atomskih pečeh ameriških atomskih naprav v Oak Ridgeu, v državi Tennessee. Obžarjene izotope lahko uporabljajo kot izsledovalce. Izotopi pronicajo tudi v trda telesa; njihovi poti lahko sledijo s posebnimi aparati, kot so na primer Geigerjevi števci.

Radijske izotope uporabljajo znanstveniki zlasti za poskuse z umetnimi gnojili. V Ameriki raziskujejo gibanje fosforja v zemlji in v rastlinah. Na ta način lahko ugotovijo, če izvira fosfor v dozorelih rastlinah iz umetnega gnojila ali če prihaja iz fosfatov, ki so v zemlji. Na podlagi teh poskusov lahko kmetovalci preračunajo, koliko gnojila naj uporabijo, da bodo dosegli najboljše uspehe, pa tudi kateri čas je najprimernejši za gnojenje. To seveda silno koristi poljedelcu, od bolše letine pa bo imel korist tudi potrošnik. Strokovnjaki ameriškega poljedelskega ministrstva izjavljajo, da se je svet s pomočjo radioaktivnega fosforja glede uporabe umetnih gnojil več naučil v preteklih štirih letih kot prej v 50 letih z drugimi pripomočki.

Na Havajskih otokih uporabljajo sladkorni plantažniki izotope, da merijo količino in gibanje fosfata v zemlji in uporabo fosfata v sladkornem trsu. Na Danskem študirajo znanstveniki učinek neorganskega fosfata v zemlji in asimilacijo ogljikovega dioksida v rastlinah. Na Norveškem uporabljajo radijske izotope za poskuse s fosfatnimi gnojili v rastlinjaku. Na Japonskem proučujejo z njimi uporabo kalcija pri inkubaciji in produkciji jajc.

Znanstvenikom v raznih državah je zdaj na razpolago okoli 100 različnih izotopov za miroljubne poskuse na področju atomske energije. Izotope pridobivajo v Združenih državah, ves znanstveni svet jih sprejema z navdušenjem, ker je prepričan, da pomenijo važen prispevek k blaginji vseh narodov, saj pospešujejo razvoj medicine, poljedelstva industrije in sploh temeljne znanosti.

Slepar v vojaški upravi

FIRENZE, 30. — Enaintridesetletni Anastasio Brogi je ogoljufal italijansko vojaško upravo za nad 5 in pol milijona lir. Brogi je bil urednik vojaškega oddelka v Firencah, kjer je v svojo korist ponarejal vrednostne papirje. Sleparja so zaprli in v kratkem bo predan sodišču.

KINO

V TRSTU

Rossetti. 15.30: «Najlepša», Anna Magnani, Walter Chiari.
Excelsior. 16.30: «Dekleta s Tajne Španija», Lucia Bosè, Cesare Greco in De Filippo.
Nazionale. 16.30: «Drugi moški», Farley Granger, Ruth Roman, Robert Walker.
Fenice. 16.30: «Prepovedani ples», Mark Stevens in Rhonda Fleming.
Filodrammatico. 16.30: «Skupno jih bodrimo», Esther Williams, Frank Sinatra, Gene Kelly, Betty Garrett.
Arcobaleno. 15.30: «Kraljica Kristina», John Gilbert, Jan Keith.
Astra Rojan. 16.30: «Za naju dva raja», Bethy Grable in Dan Dailey.
Alabarda. 16.00: «Muka preteklosti», Carla Del Poggio in Marc Lawrence.
Aurora. 15.40: «Vsako leto enkrat», R. Cummings in I. Comfield.
Ariston. 16.00: «Razkošno potovanje», Jane Powell in G. Brent.
Aurora. 16.00: «Vesela kmetija», Judy Garland in Gene Kelly.
Garibaldi. 15.00: «Crna zemlja», John Wayne, Martha Scott in Albert Dekker.
Ideale. 16.00: «Otok slavcev», B. Donlevy», R. Preston in B. Britton.
Impero. 16.00: «Ana vzemi puško», Betty Hutton.
Italia. 16.00: «Ples z vladarjem», Marika Roekk.
Kino ob morju. 16.00: «Jutri je lepo dan», Anna M. Pierangeli, Anna M. Ferrero, Lavra Goya in Rina De Liguoro.
Moderno. 16.00: «Veselje življenja», Bing Crosby in Coleen Gray.
Savona. 15.00: «Komandant Johny», Gary Cooper in Jane Green.
Viale. 16.00: «Dvoboj s smrtjo», A. Reinhod, Rodolfo Navkhoff.
Vittorio Veneto. 15.15: «Samson in Dalila», Hedy Lamar, Victor Mature.
Azzurro. 16.00: «Lepotice na kolesih», Silvana Pampanini, Delia Scala.
Belvedere. 16.00: «Zastava še plapola», Errol Flynn in Ann Sheridan.
Marconi. 16.00: «Tri dekleta v plavem», J. Haver, V. Heflin, F. Latimore.
Massimo. 16.00: «Stražniki in lopovi», Totò in Fabrizi.
Novo cine. 16.00: «Zadnji gusar», Paul Henreid, Jack Oakie, Kirin Booth.
Odeon. 16.00: «Srca brez meja», Gina Lollobrigida in Raf Vallone.
Radio. 16.00: «Al Jolson», Larry Parks in Evelin Keyes.
Venezia. 15.00: «Totò išče ženo», M. Merlin.
Vittoria. 16.00 «Obilo sreče in bilo dečkova», Ugo Tognazzi in Cario Croccolo.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

254,6 m ali 1178 kc

SOBOTA, 31. maja 1952

7.15 Jutranja glasba. 13.30 Poročila. 13.45 Lahka glasba. 14.00 Priljubljene melodije. 14.30 Od včeraj do danes. 14.35 Slovenske narodne pojo moški zbori. 18.00 Verdijeve uverture. 18.15 Poltični pregled. 18.30 Polke in mazurke. 19.00 Po svetu okrog. 19.30 Poročila. 21.00 Domači zvoki. Vmes ob 21.30 «Od sobote do sobote». 22.00 Lahkih nog na okrog. 22.45 Zadnja poročila.

Opozarjamo poslušalce, da bo od 1. junija naprej Radio jugoslovanske cone Trsta ob delavnikih pričel oddajati poročila v slovenščini ob 5.30 do 6. ure. Druga slovenska jutranja oddaja bo ob 6.45 in bo trajala do 7.30. Poročila v slovenščini bodo torej: ob 5.30, 7.00, 13.30, 19.15 in 23.30. Nedeljski program ostane nespremenjen.

TRST II.

306,1 m ali 980 kc-sek

7.15 Poročila. 7.30 Jutranja glasba. 11.30 Zabavna glasba. 12.15 Za vas. Obljube in dejstva. 13.00 Kolikega nekaj. 12.45 Poročila. 13.00 Pestra operetna glasba. 13.30 Koncertni obzornik. 13.40 Lahka glasba. 14.00 Poročila. 14.15 Lahka glasba. 17.30 Plesna glasba. 18.00 Glas Amerike. 18.15 Koncert pianistonista Marijana Kosa. 18.35 Cigan ski motivi. 19.00 Pogovor z ženo. 19.15 Uverture in fantazije. 19.45 Poročila. 20.00 Parada lahkih orkestrov. 20.30 Sportna kronika. 20.40 Slovanski plesi. 21.00 Slovenski zbori.

TRST I.

7.45 Jutranja glasba. 11.00 Šolska oddaja. 12.15 Pesmi. 14.00 Zdravniška razprava. 14.15 Kolesarska dirka po Italiji. 14.20 Prednastave in šport. 16.45 Orkestralni koncert. 17.15 Plesna glasba. 18.00 Koncert. 19.00 Glas Amerike. 19.40 Gospodarske aktualnosti. 19.50 Sportne vesti. 20.45 Variete. 21.45 Orkester. 22.15 Odlomki iz opere «La Boheme».

SLOVENIJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

5.00-7.00 Pester glasbeni spored s plošč. 6.00 Poročila. 12.00 Operni baleti. 12.30 Poročila. 12.40 Zabavna glasba. 13.00 Zdravstveni nasveti. 13.10 Igra Srečko Dragi s svojim ansamblom. 13.30 Operetne melodije. 14.00 Narodne pesmi poje ženski zbor SNG iz Maribora pod vodstvom Ferda Flisa. 14.20 Okno v svet. 14.30 Mali koncert. 15.00 Poročila. 15.10 Zabavna glasba. 18.30 Igra Vaški kvintet, pojeta Rezika Koritnik in Sonja Hočevar. 19.30 Poročila. 19.40 Zabavna glasba. 20.15 45 vesselih minut. 21.00 Spored lahke glasbe s plošč. 22.00 Poročila.

ŠPORTNI DNEVNIK

VELIKEMU NAPORU JE SLEDILA BREZBARVNA ETAPA

Po miroljubnem sprehodu Conte prvi pred 5 begunci

Coppi je dobro pazil, da mu nihče ni ušel - Tudi danes verjetno nič posebnega

(Od našega dopisnika)

VRSTNI RED:

1. Conte Oreste (Bottecchia) 6.53:03; 2. Padovan Arrigo (Atala); 3. Zanazzi Renzo (Ganna); 4. Isotti Livio; 5. Scudellaro; 6. Barducci, vsi s časom Conteja; 7. Petrucci 6.56:40; 8. Biagioni; 9. Ruiz; 10. Colombo, vsi s časom Petruccija.

BERGAMO, 30. — *Danes smo prisostvovali najbolj dolgočasni etapi letošnjega Gira. Po velikih naporih včerajšnjega vzpenjanja, ki je skrčilo vrste (izven dovoljenega obdobja so prišli vsi Španci razen Ruiza ter Malabrocca), smo sledili mirnemu izletu. Tekmovalci se niso naprezali, občudovali so okolico, ko se je karavana pomikala mimo Gardskega jezera, jedli in delali mnogo drugih stvari, ki s tekmovanjem nimajo nobenega opravka.*

Ze pri prvih krajih, skozi katere smo vozili, smo bili v zaostanku s predvideno hitrostjo. V Trentu (58 km) je razlika med pravo in računano brzino znašala skoraj dvajset minut. Po Trentu je zbežal Logli, zmagal na prehodnem cilju in nato zopet prišel v skupino. Moštvo Bianchi je bilo v prvih vrstah in zaviralo že itak šibko nagnjenje do resne vožnje. Coppi je po vsem videzu bil trdno odločen, da čuva svojo roza majico in da ne pusti iz skupine niti najslabšim; zaradi bojazni, da ne bi iz malega potočka nastal hudournik, katerega ne bi mogel brzdati sam s svojim moštvom. Kljub mnogim minutam naskoka se mora Fausto še vedno paziti pred združenimi napadi nasprotnikov.

Končno smo v Bresci. Tu je prišlo do odločilnega dogodka etape. Po mestu je nekoliko zmešnjave, skupina je namreč začela voziti hitreje in se naravnost zaletela v reklamno kolono, ki je spredaj polnila ušesa meščanom s kvalitetnostjo konzerv x, britvic y, aperitiva z, itd. To zmešnjavo so izkoristili Conte, Zanazzi, Isotti, Scudellaro, Barducci in Padovan. Nihče od šestorice ni kandidat za prva mesta na lestvici, zato je Coppi blagovoljno pustil, da se beg nadaljuje. Skupinica je tako brzela proti Bergamu pridobila najprej eno, nato dve minuti in prišla na cilj s tremi in pol minutami prednosti pred zasledovalci, katere sta mobilizirala Biagioni in Ruiz. Od te druge skupine je na cilju bil najhitrejši Petrucci. Cez nekaj časa je končno vdrla na stadion glavnina z vsemi asi.

Poleg kolesarstva so gledalci lahko občudovali na cilju tudi kvaliteten boks.

Protagonista tega dodatnega užitka sta bila zmagovalec etape Conte in drugoplasirani Padovan. Conte je vodil za kolesno dolžino, nato je svest si zmage popustil. To je izkoristil Padovan in s poslednjimi silami skoraj dohitel nasprotnika. Od tu naprej nihče ni več ničesar razumel. Nekaj metrov pred ciljem so poleg nog bile v akciji tudi roke. Spor se po razsedlanju ni pomiril in Padovan je vložil protest proti Conteju. Mednarodno razsodišče je odločilo naslednje: Protestu se ne ugodi, vendar kaznuje razsodišče v sporazumu s starterjem in sodniki na ovinkih dirkača Oresta Conteja na kazen 5000 lir, ker je preživahno reagiral na Padovanov sunek proti zunanji strani proge v zaključnem sprintu.

Jutri Bergamo - Como, dolga 143 km. Proga pelje po ravnem, skoraj ves čas ob Komskem jezeru. Prikladna je za brzinske vozače, ki si želijo enodnevne slave, za ase bi bil prehud napor, preden bi se odlepili na taki progi od nasprotnikov in se niti ne bi izplačalo, ker časovni naskok pri sto kilometrih etape ne more biti velik.

LESTVICA:

1. Coppi 73.55:23; 2. Magni 74.01:42; 3. Bartali 74.01:44; 4.—5. Zampini in Kuebler 74.02:01; 6. Ockers 74.02:21; 7. Zampieri 74.02:37; 8. Geminiani 74.05:47; 9. Astrua 74.06:40; 10. Albani 74.07:46; 11. Koblet 74.08:30; 12. Brasola E. 74.08:54; 13. Close 74.10:18; 14. Pasotti 74.12:28; 15. Rossello Vitt. 74.13:00; 16. Corrieri 74.13:51; 17. Minardi 74. 14:27; 18. Rossello Vinc. 74.15:07; 19. Padovan 74.16:05; 20. Defilippis 74.17:39.

GIAMPIETRO TOSSATTI

Britanska reprezentanca v rokoborbi upa na uspeh

Zaključne izbirne tekme britanskih rokoborcev za olimpijsko reprezentanco, so pokazale, da so britanski rokoborci v odlični formi in zato je pričakovati, da bodo julija v Helsinkih dosegli znatne uspehe. Imena rokoborcev, ki bodo dokončno sestavljali britansko olimpijsko reprezentanco, bodo objavili prihodnji teden.

Od osmih prvakov raznih kategorij za leto 1952 je šest Londončanov, ostala dva pa sta iz Boltona in Bradforda.

V mušji kategoriji je zmagal 17-letni uradnik B. Pilling iz Bradforda, ki je tokrat prvič nastopil na tekmovanju. Rokoborbo goji komaj dve leti in je med najmlajšimi, ki pridejo v poštev za sestavo olimpijske reprezentance.

Prvak petelinje kategorije, 29-letni Kenneth Irvine, ki je po poklicu stavec, je član londonskega kluba Islington. Njegov brat, D. Irvine, je znani prvak welter kategorije. Kenneth Irvine je že 13 let med najboljšimi britanskimi rokoborci in si je priboril tudi več mednarodnih zmag. Irvine ni samo odličen rokoborec, ampak tudi dober nogometaš, igralec kricketa in badmintona — igre z reketi in mrežo, podobne tenisu.

Novi prvak peresne kategorije je 26-letni H. Hall, po poklicu livar, član kluba «Bolton Harriers». Doslej je bil že prvak v Lancashiru, sedaj pa je osvojil tudi državno prvenstvo. Rokoborbo goji že štiri leta. Prvak lahke kategorije, 24-letni R. Myland, član kluba iz Islingtona, se je v zadnjih sedmih letih, večkrat odlično uveljavil. Zaslovel je Veliko Britanijo na mnogih mednarodnih tekmah in bil tudi član britanske rokoborbske reprezentance na zadnjih olimpijskih igrah leta 1948.

Prvak kategorije welter, 31-letni Don Irvine, po poklicu stavec, je danes med najodličnejšimi britanskimi rokoborci. V trinajstih letih, odkar nastopa v ringu, se je mnogokrat pomeril z najboljšimi nasprotniki iz zahodne Evrope. Leta 1951 je zmagal na troboju med Anglijo, Skotsko in Irsko in si priboril istega dne prvenstvo v srednje-težki kategoriji. Don Irvine je tudi dober plavalec, nogometaš, igralec kricketa in bokser. Največje uspehe je dosegel v letih 1946-1949, ko si je priboril šest prvenstev. Leta 1948 je kot član britanske reprezentance nastopil na olimpijskih igrah.

Prvak srednje kategorije, 46-letni T. Baldwin iz Londona, bo kmalu zapustil službo pri londonski policiji. Rokoborbo goji že dvajset let in mu ni bilo težko obdržati državnega prvenstva v svoji kategoriji. Trenutno je tudi prvak britanske policije. V svoji dvajsetletni rokoborbski karieri si je priboril številne naslove.

Prvak srednjetežke kategorije, 22-letni Londončan I. Bankier goji rokoborbo komaj slaba tri leta.

Prvak srednjetežke kategorije v letu 1950, 25-letni Londončan Ken Richmond, je dobro znan ne le v Veliki Britaniji, ampak tudi v prekomorskih deželah. Na olimpijskih igrah leta 1948 v Londonu je dosegel peto mesto, na imperialnih igrah v Novi Zelandiji pa tretje. Rokoborbo goji šest let in je bil zadnja štiri leta britanski državni prvak v svoji kategoriji.

KOPENHAGEN, 30. — Strandli je vrgel kladivo 57,67 metrov.

NAJVEČJA AVTOMOBILSKA DIRKA SVETA

Rutman zmagovalec v Indianapolisu

Američan jugoslovanskega porekla Bill Vukovič je bil na vodstvu do 40 km pred ciljem - Prvi bo dobil 60.000 dolarjev nagrade - Ascari odstopil zaradi okvare na kolesu

INDIANAPOLIS, 30. — Triintrideset strojev je točno ob 11. uri po lokalnem času startalo na 36. dirko 500 milj v Indianapolisu.

Vreme je bil idealno, nekoliko oblačno, vendar brez prehude vročine. Mogočna množica ljudi (okoli 150.000) je zavzela vsa mesta na tribunah že uro pred pričetkom.

Letošnji zmagovalec je Troy Rutman, ki dobi tako nagrado 60.000 dolarjev. Moralni zmagovalec tekmovanja pa je Američan jugoslovanskega porekla Bili Vukovič, ki je 40 km pred ciljem zaradi nesreče moral odstopiti. To tedaj je njegova povprečna brzina bila boljša od vseh dosedanjih rekordov in je imel skoraj minuto naskoka pred poznejšim zmagovalcem.

Po 100 miljah je Vukovič vodil s povprečno brzino 133,008 milj na uro, edinega Evropejca Ascarija pa ni bilo med prvimi desetimi. Kmalu nato je rumena luč pozvala gledalce k previdnosti. Stroj št. 10 je zavozil s proge. Bil je to Ferrari od Ascarija, ki je šel s proge na travnik in tam obstal s poškodovanim kolesom. Pilot živ in brez poškodb. V 72. krogu je odstopil tudi favorit Freddie Agabashian. Iz njegovega avtomobila z Diesel motorjem se je vil steber dima.

Po 200 km je vodil Troy Ruttman s povprečno bržino 130.832 milj na uro. Vukovič je vozil na drugem mestu, pozneje pa je z izvrstno vožnjo zopet vodil, dokler ni bil prisiljen prekiniti dirko.

Ruttman je dosegel nov rekord proge s povprečno brzino 207.400 km na uro.

TENISKO PRVENSTVO FRANCIJE

Drobny in Sedgman bosta igralo v finalu

PARI